Бухы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...1921 оной ...21-һээ гарана. | № 91 (18414) | 1990 оной апрелиин 19, четверг | Сэн 3 мун.

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сесси

...НЭН СЭХЭЭР, ЗҮБӨӨР ШИИДХЭХЭ

...Верховно Соведэй ... А. И. Лукьянов ...гүй байхадаа, ...саараа, иигэжэ ...«Мүнөөдэрэй засе... ...үгэхын тула де... ...хүсөөжэ яда... ...хабди». Бурид... ..., СССР-эй Вер... ...эй 445 гэшүүд ...Соведэй ба Национ... ...Соведэй ап... ...хамтын засе... ...байгаа. Вер... ...гэшүүд бэшэ ...СССР-эй арадай де... ...хабаадана ...эбэ.

...хүдэлмэриин бу... ...депутадуудай ...хабаадаагүй байһан ...зобоодог һэн. ...юб гэбэл, гүрэнэй ...зургаан мү... ...эрьелтын шатада ...ба ороной хуби ...һон гол шу... ...нуудые, асари ...тодорхойлжо, ...байна гээшэ. Депутадай уялгануудта үнэн сэхээр хандаха эрилтэ арад зон һунгаһан түлөөлэгшэдэйнгөө урда табиха эрхэтэй.

СССР-эй Прокуратурын Т. Х. Гдлянай толгойлдог мүрдэлгын бүлэгэй ажал ябуулгада хабаатай материалнуудые шалгаха талаар СССР-эй Арадай депутадуудай съездын комиссиин тоосоогоор заседани эхилбэ. Тоосооной текст депутадуудта тараагдаһан байгаа. Тиимэһээ комиссиин түрүүлэгшэнэрэй нэгэн Р. А. Медведевтэ түрүүлэн үгэ үгтэжэ, тэрэ энэ документые тайлбарилба. Т. Х. Гдлян, Н. В. Иванов гэгшэдэй заседанида хабаадаагүй ушарта халаглажа байһанаа тэрэ мэдүүлээ.

«СССР-эй арадай депутадууд Т. Х. Гдлян, Н. В. Иванов гэгшэдые прокуратурын органуудһаа ажалһаань гаргажа, тэдэниие уголовно харюусалгада хабаадуулха зүбшөөл абаха тухай ССР Союзай Прокуратурын зууршалга-дурадхал» мүн лэ сессидэ хабаадагшадта тараагдаһан байгаа. СССР-эй Генеральна прокурор А. Я. Сухарев энэниие ойлгуулжа үгэбэ.

СССР-эй арадай депутадууд Т. Х. Гдлян, Н. В. Иванов гэгшэдэй 1990 оной февралиин 13-да «Вечерний Ленинград» газетэдэ толилуулһан «Хандалга» дотор табигдаһан хуули гуримай болон гэмтэ ябадалтай тэмсэлэй асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комитедэй тобшолол заседани дээрэ уншагдаа. Тусхайлбал, энэ толилогдоһон материалай текст соо хардалга гүрдэлгын, тэдэнэй нэрэ түрые бузарлаһан ушар бии гэжэ тобшолол соо хэлэгдэнэ.

Депутадай нэрэ хүндын асуудалнуудай талаар СССР-эй Верховно Соведэй комиссиин түрүүлэгшэ А. А. Денисов үгэ хэлэбэ.

Депутат Н. Д. Тутовта үгэ үгэхэ тухай асуудалда зал соо һуугшад ондо ондоогоор хандаба. Т. Х. Гдляниие, Н. В. Ивановые хамгаалха талаар депутадай комитет ямар үүргэ дүүргэнэб гэжэ хэлэхэ зуураа, тэдэнэй үмэнэһөө ороһон хандалгые уншажа үгэхые хүсэһэн байгаа. Олонхиин дуугаар тэрээндэ үгэ үгтэбэгүй. Хандалгын текст олошоруулагдажа, депутадуудта тараагдажа үгтэбэ.

Удаань үгэ хэлэлгэ эхилбэ. Үгэ хэлэхын тула 62 хүн бэшүүлһэн байгаа.

Тэрэнэй урда табигдаһан тодорхой асуудалнуудта комисси харюунуудые үгөө гэжэ депутат Н. А. Струков шууд сэхээр мэдүүлбэ. Т. Х. Гдлян болон Н. В. Ивановой зүгһөө хуули ёһо хазагайруулгын ушар баримтанууд олон байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Депутадууд Н. И. Игнатович, К. Д. Шубенченко, С. В. Ангапов, А. А. Собчак, Б. Н. Ельцин гэгшэдэй хэлэһэн үгэнүүд һонирхолтойгоор угтагдаа. «Гүрэнэй толгойлогшын нэрэ хүндэ» гэһэн шухала асуудал тухай гүнзэгыгөөр бодожо үзэхэ хэрэгтэй. Тэрэниие сахиха, хамгаалха шухала гэжэ депутат С. А. Ангапов тоолоно. Тэрэнэй хэлэһэнэй ёһоор, Президент—гүрэнэй һүлдэ мүн, Президентые баһамжалан доромжолго хадаа ороноо баһаһан ушар болоно. Тэрэнэй нэрэ хүндые хамгаалха хуули Президент тушаа ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр хардаһан гүрдэһэн һэдэлгэнүүдые хэтэдэнь зайсуулан сараха ёһотой.

Зүбшэн хэлсэгдэжэ байһан асуудалда сэхэ хабаатай эмхинүүдэй — Прокуратурын, сүүдэй, КГБ-гэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ябуулгануудые сэгнэлгэ тэрээн соо үгы байна. Энэ ушар баримта эгээл ехэ дутуу дундануудай нэгэниинь болоно гэжэ депутат Б. Н. Ельцин хэлэбэ. Энэ асуудалаар КПСС-эй ЦК-гай, тэрэнэй Политбюрогой ямар юумэ хэһэниинь комиссиин материалнууд соо эли бэшэ байна гэжэ тэрэ тоолоно.

Гдлян болон Иванов тушаа ССР Союзай Прокуратурын зууршалга үндэһэ баримтагүй гэжэ бусадай хэлэһэн үгэ соо соностобо. Дулдыданги бэшэ мэргэжэлтэдээр комиссиин бүридэлые нэмээжэ, тэрэнэй хүдэлмэриие үргэлжэлүүлхэ гэһэн дурадхал мүн лэ оруулагдаа.

Үдэшэ орой болоһон хойно заседани дээрэ табигдаһан материалнуудые зүбшэн хэлсэлгэ дүүрэбэ. Депутат И. Д. Лаптевай дурадхалаар Верховно Совет зүбшэгдэһэн асуудал тушаа тогтоолнуудые хаража захалаа. СССР-эй арадай депутадууд Т. Х. Гдлян, Н. В. Иванов гэгшэдые ССР Союзай Прокуратурын зургаануудһаа ажалһаань гаргажа, Т. Х. Гдлян түрүүтэй мүрдэлгын бүлэгэй ажал ябуулга харалгые түгэсхэхын түлөө хиналта тогтоохын тула дулдыданги бэшэ прокурорые томилхо талаар парламентын зүбшөөлөө үгэхэ тухай асуудалаар орёо шанга үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн болобо. Гэбэшье үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн үдэшэлэн түгэсэбэгүй. Тогтоолой энэ пункт тушаа дуугаа үгэлгэ хойто үдэрэй үглөөнэй пленарна заседанида дуугаа үгэхые хэлсэһэн байгаа.

(ТАСС).

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй заседани

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй ээлжээтэ заседани дээрэ Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси үнгэргэхэ тухай, Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй Түрүүлэгшын, тэрэнэй орлогшонорой мэргэжэл тодорхойлһон классуудые тодоруулха тухай, Буряадай АССР-эй районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай судьянарай мэргэжэл тодорхойлдог классуудые тодоруулха тухай асуудалнуудые хаража үзэбэ.

Верховно Соведэй Президиумэй заседаниие Президиумэй Түрүүлэгшэ К. К. Шомоев хүтэлбэрилбэ. Республикын Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси үнгэргэхэ талаар байгуулагдаһан эмхидхэлэй комитедэй түрүүлэгшэ, Буряадай АССР-эй арадай депутат Р. Б. Гармаев нэгэдэхи сессидэ бэлэдхэлэй хэр зэргээр ябуулагдажа байһан тухай мэдээсэл хэбэ. Удаань Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ удаадахи асуудалнууд баталагдаба:

1. Хүдэлмэриин органуудые (секретариат, тоололгын комисси) байгуулха тухай.
2. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг зуурын регламент, сессиин зүбшэхэ зүйлнүүдые баталха тухай.
3. Мандатна комисси һунгаха тухай.
4. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшые һунгаха тухай.
5. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшые һунгаха тухай.
6. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын орлогшые һунгаха тухай.
7. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудые байгуулха ба бүридхэн һунгаха тухай.
8. Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшые һунгаха тухай.
9. Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедэй Түрүүлэгшые һунгаха тухай.
10. Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй Түрүүлэгшэ тухай.
11. Буряадай АССР-эй гүрэнэй ахамад арбитр тухай.
12. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумые баталха тухай.
13. Буряадай АССР-тэ Верховно Соведэй Старейшинэнүүдэй соведые байгуулха тухай.
14. Элдэб асуудалнууд.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй саг үргэлжын удаадахи комиссинуудые байгуулха тухай асуудал Верховно Соведэй хаража үзэхыень дурадхагдаба:

1. Мандатна комисси. 2. Түсэблэлгын, бюджетно-финансова ажал ябуулгын сэнгүүдые нарижуулгын, экономическа реформо бэелүүлгын ба ажалай нөөсэнүүдэй талаар комисси. 3. Промышленностиин, транспортын, хэлхээ холбооной, энергетикын, ажалай эмхидхэлэй талаар комисси. 4. Агропромышленна комплексын, эдеэ хоолой талаар комисси. 5. Барилгын, архитектурын, гэр байрын-коммунальна ажахын талаар комисси. 6. Экологиин, Байгал нуурай оршон тойронхи байгаалиие хамгаалха, байгаалиин баялигуудые зүбөөр ашаглаха талаар комисси. 7. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараанай, худалдаа наймаанай, ниитын эдеэ хоолой, зоной ажаһуудалай болон бусад хангалгын талаар комисси. 8. Зоной элүүр энхые, эхэнэрнүүдэй ажал ба ажаһуудалые, эхэнүүд ба үхибүүдые, гэр бүлэ, ветеранууд ба инвалидуудые хамгаалгын, нигүүлэсхы ажал ябуулгын талаар комисси. 9. Эрдэмэй, арадай эрдэм һуралсалай, соёлой ба спортын, хүмүүжүүлгын, залуушуулай хэрэгүүдэй талаар комисси. 10. Соведүүдэй хүдэлмэриин, хуули ёһын, хуули гаргалгын ба гурим сахилгын талаар комисси. 11. Нацинууд хоорондын харилсаануудые хүгжөөлгын ба нарижуулгын талаар комисси.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум Буряадай АССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшэ Анатолий Оохокович Хориноевто, Верховно сүүдэй Түрүүлэгшын орлогшонор Тамара Ильинична Егоровада, Розалия Константиновна Стариковада мэргэжэл тодорхойлгын талаар хоёрдохи класс олгобо.

Тэрэшэлэн Буряадай АССР-эй районно (городской) арадай сүүдүүдэй арадай судьянарта мэргэжэл тодорхойлһон класс олгохо тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Тус асуудалаар республикын юстициин министр Р. Д. Нимаев, республикын прокурор А. Ф. Покацкий, республикын Верховно Соведэй Президиумэй юрисконсульт М. Е. Маркова зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар заседани дээрэ үгэ хэлэһэн байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиум арадай депутадуудай Ивалгын районно Соведэй сесси үнгэргэлгын үедэ хуулиин хазагайруулагдаһан хадань шэнэ зарлалай районно Соведэй түрүүшын сессиие дахинаа үнгэргэхэ гэһэн шиидхэбэри баталан абаба.

Манай корр.

ВЦСПС-эй ...ЙМАДАХИ ПЛЕНУМ

...(ТАСС). Ороной ...хүдэлөөе үндэ... ...програм... ...абаха гээшэ СССР... ...льна союзуудай ...гол зорилго бо... ...ПС-эй VIII пленум ...оно, СССР-эй про... ...союзуудай XIX ...байгша оной октябь... ...зарлаха тухай шиид...

...һоор тэрэ 1992 оной ...гдэхэ ёһотой һэн. ...байдалда боложо ...хубилалтанууд ...хуралдаа үнгэр... ...хые баадхаһан ...съездһээ хой... ...гурбан жэлэй ху... ...совет общество до... ...союзуудай үүргэ бо... ...шэнээр бодожо ...болоһон бай... ...пленум дээрэ тэм... Профсоюзуудай ...уялгануудые үргэд... ...үүргэ уялганууд... ...сүлөөлхэ, илан... ...организацинуудта ...байдал олгохо ...эрьелтэ хараалаг... ...социально-экономичес... ...орёо хурса асуу... ...ВЦСПС-эй хараал... ...адай аша туһые, ...хамгаалха талаар ...шууд хэмжээ... ...коллективүүдтэ ...байгаа.

...сүлөөтэ ...гуримда орохотоёо ...шууд экономичес... ...хурдадхаха зо... ...холбоходоо, об... ...социальна асуу... ...орёо хурса боло... ...профсоюзууд ...ёһотой гэжэ пленум... ...үнэн сэхэ ...«Социальна ...хүсэнэй аргаар ...экономическа, со... ...хангалтануудые ...нэбтэрүүлээд ...сүлөөлһэн... ...харилсаае тог... ...гэжэ үгэ хэлэг...

...дэлгүүрэй экономи... ...зониие тааралдуулан ...хангагдаһан хүн ...хамгаалха гээшэ ган... ...правительствын, ажахын ...зорилго бэшэ, ха... ...профсоюзуудай нангин ...Дэлгүүрэй харил... ...бүхы хүн зондо ха... ...пленум дээрэ ...түрүүн пенсионернүүдэй, дайнай ба ажалай ветерануудай, олон үхибүүтэй бүлэнэрэй, студентнэрэй материальна байдал һайжаруулагдаха юм. Эгээл тиимэһээ юумэнэй үнэ сэнгүүдэй дээшэлүүлэгдэхэдэ, багаар хангагдаһан хүн зондо нэмэлтэ хүнгэлэлтэнүүдые тогтоохоор хараалагдана.

Ажалые хамгаалха, Пенсинүүд тухай, Амаралтанууд тухай Хуулинуудые бусад зарим Хуулиин актнуудые дары түргөөр баталан абахын түлөө тэмсэхэ гээшэ профсоюзуудай съездын урда тээ бэелүүлхэ гол зорилго болоно гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ. Социально-экономическа асуудалнуудай талаар тусхай хэлсээнүүдые ороной профцентртэй жэл бүхэндэ баталхыень ВЦСПС-эй президиум пленумэй үмэнэһөө правительствада дурадхаба. Энэнь хадаа национальна хамтын хэлсээн болохо зэргэтэй.

СССР-эй ниитэ нэгэн профцентр ямар байха ёһотойб гэһэн үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн пленум дээрэ болобо. Энээнэй ашаар совет профсоюзуудай конфедерациие байгуулха тухай декларациин, мүн тэрэнэй ажал ябуулгын эмхидхэлэй гол ёһонуудай ба гуримай проектнүүд болохоёо байгаа съездын үзэмжэдэ табигдахаар шиидхэгдээ. Профсоюзай коллективүүдтэ эдэ документнүүдые зүбшэн хэлсэлгые хараада абажа, болохоёо байгаа хуралдаанда ВЦСПС-эй Платформые һайшаажа, баталан абахын тула пленумдэ хабаадагшад майн 14-дэ дахинаа сугларха юм.

Эмхидхэлэй асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэбэ. Пенсидэ гараhантайнь дашарамдуулан, тэрэнэй өөрынь гуйлтаар пленум С. А. Шалаевые ВЦСПС-эй түрүүлэгшын уялгануудһаа сүлөөлһэн байгаа. Совет профсоюзуудта олон жэл соо шэн габьяатайгаар ажаллаһанайнь түлөө тэрээндэ баяр баясхалан хүргэбэ. Урда тээнь ВЦСПС-эй түрүүлэгшын орлогшо байһан, СССР-эй арадай депутат Г. И. Янаев энэ тушаалда һунгагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь Г. П. Разумовский, КПСС-эй ЦК-гай секретарь О. Л. Бакланов пленумэй хүдэлмэридэ хабаадаба.

...ССИН СЪЕЗДДЭ БЭЛЭДХЭЛ

...Р-эй Арадай депутадуудай нэгэдэхи съездын нээгдэ... ...һара үлэбэ. Тиигээшье һаань, Россин Соведүүдэй ...соо хани халуун хөөрэлдөөнүүд болоно, үргэн ехэ ...гдэнэ. Болохоёо байгаа хуралдаанда бэлэдхэхэ де... ...комисси эндэ хоёр долоон хоног соо хүдэлжэ байн... ...депутадуудай бүлэгүүдэй суглаанууд дээрэ Рос... ...Федерациин бүхы автономито республиканууднаа, хи... ...областьнуудһаа һунгагдаһан зуугаад парламен... ...бүридэлдэ ороно. Ерээдүйн съездын ажал ...гол шэглэлнүүдээр 6 комисси эмхидхэгдэн байгуу... ...Зүблэхэ зүйл, заседанинуудые үнгэргэлгын гурим, ...зургаанууд бүридүүлгэ тухай дурадхалнууд ...Бэлэдхэлэй комиссиин апрелиин 17-до боло... ...дээрэ эдэ бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэ... ...Комиссинуудай хүтэлбэрилэгшэд хэһэн хүдэлмэри ...сугларагшадта мэдээсэбэ.

...хабаадагшад съездын зүблэхэ зүйлдэ, хүдэл... ...гуримда гол анхаралаа хандуулһан байгаа.

...ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Верхов... ...Президиумэй Түрүүлэгшэ В. И. Воротников за... ...хүтэлбэ.

(ТАСС).

УДЭР БҮХЭНӨӨ ҮНДЭР УРГАСАДА

ЗАҺАБАРИ ХЭГДЭНЭ

— Хүдөө ажахын машина, техникэ хадагалдаг манай талмай 1986 ондо ашаглалгада тушаагдаа һэн. Колхозойнгоо бүхы техникэ эндээ асараад, хадагалаанда табинхайбди,— гэжэ тус талмайе даагша, республикын габьяата механизатор, районой арадай депутат И. Е. Григорьев хэлэнэ.

XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой нэгэдэхи тракторна бригадын механизаторнууд хүрьһэ элдүүрилдэг, тарилгада хабаадуулагдадаг машина, техникээ үбэлэй сагта заһабарилха дулаан мастерскойн үгы дээрэһээ мүнөө тэдэнээ бэлэн болгожо байна. Даб дээрээ орооһоной 16 сеялкын 13-ниинь заһабарилагдаа. 14 плугай арбаниинь, 8 культиватор, 30 борной бултадаа бэлэн болгогдоһон байха юм. Эдэнэрэй һайн талань гэхэдэ, бүхы техникээ суглуулжа байба. Эндэ 12 хүн хүдэлдэг юм. Дүй дүршэлөөр баян механизаторнууд яһала олон. Тэдэнэрэй дундаһаа Алексей Терентьев, Петр Смирнов, Юрий Терентьев болон бусадые нэрлэжэ болоно.

— Энэ һарын тэн багаар ажахы доторнай шалгалта үнгэргэгдэхэ юм. Зургаан хүнһөө бүридэһэн тусхай комисси бригада, звенонуудай техникыень шалгаха ёһотой. Тиихэдэ социалис мүрысөөнэй дүримэй ёһоор техникэ, машинаяа һайнаар бэлдэһэн бригадада гү, али звенодо 50 түхэриг, механизаторнуудта 15—25 түхэригэй дүрбэн мүнгэн шан барюулагдаха байна,— гэжэ Павел Иннокентьевич хэлээд, социалис мүрысөөнэй дүрим манда харуулна.

Эдэнэр түб һууринайнгаа мастерской соо үбэлэй һарануудай туршада тракторнуудаа заһабарилдаг һайн заншалтай байха юм. Мүнөө бригадын гэшүүд шэнэ абаһан культиваторнуудые суглуулна. Бригадир нүхэр Побоковые 1973 онһоо хойшо механизатораар ажаллажа, дүй дүршэлөөр баян болоһон хүн гэхэдэ, алдуу болохогүй. Энэ нүхэрнай урда жэлнүүдтэ хүдөө ажахын машина, техникэ хадагалдаг талмайе даажа ябаһан аад, колхозой правлениин шиидхэбэреэр тракторна нэгэдэхи бригадые хүтэлбэрилхөөр зууршалагдажа, энэ һарын эхинһээ энэ шэнэ тушаал даажа абанхай.

Эндэ тэжээл үйлэдбэрилдэг тракторна хоёрдохи бригадын механизаторнууд мүн лэ техникээ бэлдэжэ байба. Коллективэй гэшүүд Иван Владимирович Горюнов, Алдар Миронович Бальчинов, Александр Иванович Лапин гэгшэд сеялкэнүүдтээ үрэһэ газарай хүрьһэндэ оруулдаг түхеэрэлгэнүүдыень тодхожо, ехэл сүлөөгүй хүдэлнэд.

— Техникээ бэлдэжэ дүүргэбэбди. Мүнөө бидэ тарилгын урда тээхи һүүлшын бэлэдхэл хэжэ шалгалтада бэлдэжэ байнабди. Манда орооһоной 7 сеялкэ, К-700 түхэлэй тракторта шагтагалдаг нэгэ культиватор, КСС ба КПИ түхэлэй 6 культиватор, 9 анзаһан заһабарилагданхай гээшэ. КСК-100 түхэлэй нэгэ комбайн, МТЗ-80 түхэлэй 6, К-700 түхэлэй хоёр, Т-150 түхэлэй нэгэ, гэнжэтэ гурбан трактортай бомди. Тэдэмнай бэлэн болгогдонхой,— гэжэ механизатор хүбүүд нэгэн дуугаар хэлэбэ.

Энэ бригадада 15 хүн хүдэлнэ. Тэжээлэй ургамалнуудые тариха 2000 гаран мянган гектар газар тэдэнэртэ даалгагданхай юм.

Юрэдөөл, энэ ажахын таряашадай байгша оной хабарай тарилгые эмхитэйгээр үнгэргэһэнэй ашаар тогтууритай баян ургасын бата найдамтай үндэһэ һуури табиха байһаниинь дамжаггүй.

Д .ДОНДОКОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тракторно-тарян ажалай нэгэдэхи бригадын бригадир П. И. Побоков; тэрэнэй даадаг бригадын гэшүүд КПЭ-3,85 түхэлэй шэнэ культиватор суглуулжа байна; тэжээл үйлэдбэрилдэг бригадын механизаторнууд (зүүн гарһаа) И. В. Горюнов, А. М. Бальчинов, А. И. Лапин.

М. ХАМАГАНОВАЙ фото.

Зэдын район.

Манай ябаһан үдэр П. И. Побоковой даадаг нэгэдэхи тракторно-тарян ажалай бригадын гэшүүд шэнэ абаһан техникэ ... тракторнуудынь заһабарилагданхай. Тусхайлан хэлэбэл, К-700 түхэлэй хоёр, Т-150 түхэлэй хоёр, гэнжэтэ найман, мөөртэй найман тракторнууд бэлэн болгогдонхой.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй сессиие угтуулан

КАНДИДАТУРАНУУД ЗҮБШЭН ХЭЛСЭГДЭБЭ

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй сессиин болохын урда тээ эмхидхэлэй комитет хэдэн заседанинуудые үнгэргэбэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, сессиин секретариат тоололгын бүлэгэй хүдэлмэриие яажа эмхидхэхэб, нэмэл ёһоор дуугаа үгэхэ болоо һаань, яажа тоолохоб гэхэ мэтэһээ эхилээд, жэжэ гэгдэдэг асуудалнууд олон байба ха юм.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлэгдэхэһээ нүхэд В. Д. Бадмацыреновэй, К. А. Албашеевэй арсаһан дээрэһээ мүнөө республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшээр ажалладаг С. Н. Булдаевай кандидатура үлэһэн байгаа. Улаан-Үдэ хотодо ажалладаг Буряадай АССР-эй арадай депутадуудай бүлэг Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда «Бурятскагропромпроект» институдай директор, арадай депутат Д. Ц. Будаевай кандидатурые дурадхаһан байгаа. Эмхидхэлэй комитет Буряадай АССР-эй арадай депутат Д. Ц. Будаевые, С. Н. Булдаевтай хамта али нэгыень шэлэжэ һунгахаар Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшын тушаалда дэбжүүлээд, сессиин зүбшэн хэлсэлгэдэ табиха гэһэн шиидхэбэри баталан абаба.

Верховно Соведэй Агропромышленна комплексын, эдеэ хоолой талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшын тушаалда Бэшүүрэй районой «Победа» колхозой ахамад экономист Л. А. Смолина, Хяагтын районой «Заря» колхозой түрүүлэгшэ Л. Ф. Титов гэгшэдэй али нэгыень шэлэжэ һунгахыень сессидэ дурадхагдаба.

Республикын Верховно Соведэй саг үргэлжын комиссинуудай түрүүлэгшэнэрэй тушаалда бусадшье хүнүүд дэбжүүлэгдэһэн байна.

Эмхидхэлэй комитедэй нэрэ дээрэ һунгагшадай зүгһөө хэдэн бэшэгүүд оробо. Тэдэ бэшэгүүдые комитедэй гэшүүд зүбшэн хэлсэжэ, зохихо шиидхэбэринүүдые баталан абаба.

С. ОЧИРОВ.

Сошордомо дохёо

САГ ХҮЛЕЭХЭГҮЙ

Хяагтын районой зарим ажахынуудай тракторна бригаданууд паар болгогдоһон, хахалагдаһан газараа эдэ үдэрнүүдтэ борнойлжо эхилбэ. Энэ жэлэй хабар хүйтэн байхаар татсаагдана. Тиимэһээ тэдэнэр дулаан үдэрнүүдэй тогтоходонь, энэ хүдэлмэреэ габшагайгаар эрхилнэ.

Тус районой колхоз, совхозууд хабарайнгаа тарилгада хэр бэлэдхэлтэй хүрэжэ ерэбэб гээд хараад үзэбэл, бухы 694 тракторай 629-ниинь бэлэн гэһэн тоотой юм. Үлэгшэ 65-ниинь заһабарилагдаагүй. Мөөрөөшын совхоздо 9 трактор, Ехэ-Нугын, Хяагтын совхозуудта, «Дружба» колхоздо тус тустаа 7 трактор бэлэн болгогдоогүй байһаар.

Район дотор элдэб түхэлэй 301 сеялкэ бии юм. Тэрэнэй 291-ниинь заһабарилагдаһан байна. Илангаа Ехэ-Нугын, Мөөрөөшын совхозуудта олон сеялкэнүүд бэлэн болгогдоогүй.

Мөөрөөшын совхоздо мүнөөдэрэй байдалаар оройдоол 24 тонно дизельнэ түлишэ асарагданхай юм.

235 культиваторай 216-ниинь бэлэн болгогдоһон байна. Хүдэриин совхоз энэ талаар баһал гээгдэлдэ оронхой. Эндэ 19 культиватор бии аад, мүнөө оройдоол зургааниинь заһабарилагдаһан тоотой.

Районой газар уһалдаг, уһа сасадаг түхеэрэлгэнүүдэй байдалынь баһал һанаа зобоомоор. Зарим газарта газараа уһалха хүдэлмэриин хэды ябуулагдабашье, бэлэн бэшэ түхеэрэлгэнүүд, агрегадууд үшөөл олон байһаар. Илангаа Ехэ-Нугын, «Пограничный» совхозууд, Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоз хүндэ байдалда оронхой.

Удангүй хабарай тарилга хүрэжэ ерэхэнь. Иимэ байдалтай ажахынууд энэ харюусалгатай хаһаяа хайшан гээд үнгэргэхэеэ байнаб? Энээн тухай бодомжолхоор болоол хаш. Саг хүлеэхэгүй бшуу.

А. МОЛОНОВ,
«Ленинское знамя» газетын редакторай орлогшо.

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРБАН ХОЕРДОХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ НЭГЭДЭХИ СЕССИИН НЭЭЛТЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сесси апрелиин 19-дэ үглөөнэй 10 сагта Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо нээгдэхэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй АРАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ АНХАРАЛДА

Буряадай АССР-эй арбан хоёрдохи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессидэ ерэһэн Буряадай АССР-эй арадай депутадууд 9 сагһаа 18 саг хүрэтэр Соведүүдэй байшангай гурбадахи дабхарай 425-дахи кабинедтэ бүридхэлдэ абтаха.

Апрелиин 19-дэ сессиин нээгдэхэ үдэр 8 сагһаа Соведүүдэй байшангай конференц-залай фойе соо бүридхэлдэ абтаха.

Редактор ...Гармаев.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

БОДОТО БЭЛЭДХЭЛ ЭХИЛБЭ

Партиин Улаан-Үдын горкомой ээлжээтэ пленум боложо, «КПСС-эй XXVIII съездын делегадуудые һунгалга болон партиин ЦК-гай мартын (1990 он) Пленумэй дүнгүүд тухай» асуудал зүбшэн хэлсээ, КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. КОРЕНЕВ элидхэл хээ гээд манай газетэ мэдээсээ һэн.

Мүнөө тус пленум дээрэһээ хэгдэһэн тэмдэглэлнүүдые уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди.

КПСС-эй мартын (1990 он) Пленумэй дүнгүүд тухай **А. С. Коренев** хэлэхэдээ, мүнөө Улаан-Үдэ хотын социально-экономическа хүгжэлтэдэ тогтоһон бодото байдал тухай шэнжэлхы, шүүмжэлхы шэглэлтэйгээр харуулхые оролдоһон байха юм. Тиихэдээ ямар гол тобшолол хээб гэхэдэ, экономикодо, социальна байдалда һайн тээшээ эрид хубилалта үшөөл түйлагдаагүй байна.

Илангаяа шухала зорилго бэелүүлгэдэ, дэлгүүрые элдэб янзын эд бараагаар баяжуулгада урагшатай нэгэшье алхам хэгдээгүй байна гэбэл багаханшье алдуу гарахагүй. Юуб гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотын магазинуудта эд бараан хомор, ута ээлжээнүүд унжыһан зандаа.

Энээнһээ гадна социально-соёлой объектнүүдые, гэр байра барилгада һайн тээшээ эрид хубилалта түйлаагүй һаамнай, зоной дураяа гуталга улам һүжэрэн хурсадаха гээд элидхэлшэ тон зүб тэмдэглэбэ. Энэ талаар һанаа зобоомо юумэнүүд олон байна ха юм. Нёдондоной түсэб дүүргэгдээгүй. Харин мүнөө барилгашадай ажалаа эрид һайжаруулаагүй һаань, 1990 ондошье олон мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра арад зондо дутуугаар үгтэхэ байна гээшэ. Горсоведэй гүйсэдкомшье, партиин горкомшье эндэ горитой хэмжээнүүдые абана, зүгөөр эрид хубилалта түйлагданагүй. Тиимэһээ энэ асуудал улам наринаар шэнжэлжэ, удааралгын гол шалтагаануудые тодоруулжа, байдал һайжаруулха хэрэгтэй гээд А. С. Коренев онсолон тэмдэглээ.

Партийна организацинуудай ажал ябуулгые улам эдэбхижүүлгэдэ, ашаг үрэтэй болголгодо, хүдэлмэриинь онол арганууддые нарижуулгада, түхэл маягуудыень нугархай, олон ондоо, баян болгохо хэрэгтэ мүнөө онсо анхарал хандуулагдана. Тиимэһээ КПСС-эй ЦК-гай Платформын болон партиин Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгэ айхабтар шухала удха шанартай болоно.

Энэ хэрэг хотын партийна организацида яһала эдэбхитэйгээр ябуулагдажа байна. Һонирхолтойшье, шухалашье дурадхалнууд оруулагдаһан байха юм. Манай партийна хүдэлмэри урдань тон аятай, таарамжатай байдалда ябуулагдадаг байгаа. Тиимэһээ тэрэ үеын онол арганууд мүнөө ашаг үрэ багатай байна, тэдэнииие шэнэлхэ, хубилгаха, нарижуулха хэрэгтэй гэжэ хэлэгдэнэ, партийна эхин организацинуудта улам үргэн, ехэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдые олгохо дурадхалнууд оруулагдана, партийна органуудай байгуулалмжа хубилгаха, аппарат үсөөн болгохо талаар элдэб һанамжанууд хэлэгдэнэ гээд элидхэлшэ онсолбо.

Партиин обкомой V пленумэй шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, тоосооото-һунгалтын суглаанууд съездын һүүлдэ, август соо болохо гээд хараалагдаба. Районой партийна конференцинүүд ноябрь соо, городской партийна конференци декабриин 1-дэ зарлагдаха юм.

Байгша оной апрелиин 10-һаа 22 болотор партиин XXVIII съездын делегадуудта кандидадууд дэбжүүлэгдэхэ, майн 16-да һунгалта үнгэргэгдэхэ юм. Гадна һүүлдэ, тоосоон ба һунгалтын үедэ һунгагдамал партийна органуудай бүридэлэй талаар дурадхалнуудые партийна эхин организаци бүхэн бэлдэхэ ёһотой болоно.

Партийна комитедүүдэй нэгэдэхи секретарьнар нэмэл аргаар, олон зоной дундаһаа шэлэгдэжэ һунгагдаха зэргэтэй. Мүнөө үедэ партийна аппарат хэрэгтэй байна гэжэ элидхэлшэ мэдүүлбэ. Тиимэһээ тэндэ хүдэлхэ хүн бүхэнииие партийна эхин организацинуудта зүбшэн хэлсэхэ, хэр хүдэлжэ шадаха байһаниень тодоруулан хаража үзэхэ хэрэгтэй гээд А. С. Коренев онсолон зааба.

Партиин XXVIII съездын делегадуудай һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин городской комиссиин бүридэл тухай, кандидатурануудай ямар аргаар шэлэгдэһэн тухай элидхэлшэ хөөрөөд, ямар зоной тэрэнэй бүридэлдэ оруулагдаха хараатай байһаниень соносхобо. Иигэжэ КПСС-эй XXVIII съездэдэ бэлэдхэл түлэг эхилбэ. Эндэ коммунистнуудай хэр эдэбхитэй, хэрэг байдал һайнаар мэдэхэ байһаниинь тодорхо. Юуб гэхэдэ, эгээл мүнөө манай абаһан шиидхэбэринүүдһээ партиимнай ерээдүй дулдыдаха байна ха юм.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой нэгэдэхи секретарь А. С. Кореневой элидхэл пленумдэ хабаадагшад тон эдэбхитэйгээр зүбшэн хэлсэбэ.

— Бүхы зиндаагай Соведүүдтэ коммунистнуудай нүлөөлхы үүргэ улам дээшэлүүлхэ хэрэгтэй, — гээд түмэр замай Улаан-Үдын узелай парткомой секретарь **В. А. Гранат** мэдүүлбэ. — Тиихэдээ мүнөө депутадаар һунгагдаһан коммунист бүхэн манай партиин түлөө тэмсэлшэ гээд тоолохоор бэшэ байна. Юуб гэхэдэ, зариманиинь тад ондоо хараа бодол баримтална ха юм.

Саашадаа партиин Уставай проект тухай үгэ хэлэгшэ тогтобо. Тиихэдээ эндэ бэшэгдэһэн бүхы юумэн тон тодоор, нэгэл удхатайгаар, элеэр бэшэгдэһэн байха ёһотой гээд онсолоо. Гадна партийна түлбэри бага болгохо эрилтэ тус проект соо хараада абтаагүй байба. 150-һаа 300 түхэриг хүрэтэр салинтай коммунистнуудһаа 1 процент, 300-һаа дээшэ салингһаа 2 процент түлбэри абаха гээд нүхэр Гранат дурадхаа.

«Электромашина» заводой парткомой секретарь **В. С. Гущин** үгэ абажа, парти дотор хүндэ байдал тогтоо, Устав хүдэлнэгүй, КПСС-эй ЦК-гай Платформо угаа хожом бии болоо гээд мэдүүлээ. Гадна Конституци сооһоо 6-дахи статьягай гаргагдаад байхадань, парти тухай хуули тон хэрэгтэй болонхой гээд үгэ хэлэгшэ онсолбо.

Холын хараатай программын хажуугаар саг дары бэелүүлэгдэхээр хараалагдаһан программа мүнөө хэрэгтэй болоод байна. ЦК-гай гэшүүдые юунэй тулада хорооноб, юундэ Политбюрое ондоогоор нэрлээб, партиин Түрүүлэгшэ болон тэрэнэй орлогшо юундэ гэнтэ хэрэгтэй болооб гээд үгэ хэлэгшэ асууба.

Тиигээд партиин гэшүүнэй түлбэриие бүри бага болгохо хэрэгтэй гээд дурадхаба. Эндэ ажал хэдэггүй пенсионернүүд иимэ түлбэриһөө сүлөөлэгдэхэ зэргэтэй. Партийна органууд тухай хэлэхэдээ, райкомууд болон горкомууд мүнөө дээрэ хэрэгтэй, зүгөөр штадыень үшөө горитойгоор хороохоор гээд В. С. Гущин онсолоо.

Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдтэ эсэргүү ябуулганууддта партиин зүгһөө харюугай шанга сохилто үгэхэ хэрэгтэй гээд сэрэгэй алба хаагша **Е. Н. Суртаев** хэлэбэ. Юуб гэхэдэ, манай урдаһаа эсэргүүсэхэ дайсаднай сэрэгээ хорооhо эхилээдүй байна ха юм. Манай жэшээ дууряаха гү, али үгы гү? Тиимэһээ сэрэгэй-патриотис хүмүүжүүлгэдэ онсо анхарал хандуулха, сэрэгтэ татагдаха залуушуул алба хэхэеэ түгэс бэлэн байха зэргэтэй. Харин мүнөөнэй сагаар абаад харахада, энэ талаар тогтоһон байдал һанаа ехээр зобооно.

Бидэнэр тон адлирхуу, үни хада шиидхэгдэхээр болоһон асуудалнуудые гурбадахи һараяа хаа хаанагүй зүбшэн хэлсэһэн, шашалдаһан зандаабди гээд «Жилгражданстрой» трестын парткомой секретарь **А. К. Малиновский** мэдүүлбэ. Жэшээлхэдэ, горкомдошье, райкомуудташье хоёр, гурбан лэ таһаг үлөөхэ байгаа. Полит-эмхидхэлшэдэй, партийна хүдэлмэриин хэм хэмжээе шэнжэлэлгын болон социально-экономическа түсэбүүдые бэелүүлгын, хүмүүжүүлгын болон кадрнуудые зохид соонь хубаарилан табилгын таһагууд хэрэгтэй. Бэшыень усадхаа һаа, хохидол болохогүй байна. Тиимэһээ партийна аппарат бүрилдүүлжэ байхадаа, партийна эхин организацинуудай һанамжа заабол хараадаа абаха шухала.

—Партийна эхин организацинуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үргэдхэхэ гэһэн Платформын хубиие бүримүһэн дэмжэнэбди. Энэ мүнөө сагта тон шухала болонхой. Һая манай һургуулиин партийна организаци, багшанарай коллектив директорыемнай лөнсидэ ябуулагты гэһэн эрилтэ табяа. Ииxэдээ зонхилон-захиралгын аргаар хүтэлбэрилэлгэдэ эсэргүүсээбди. Тиихэдэмнай райкомой зүгһөө айхабтар ехэ дарала хэгдээ. Илангаяа тэрэ үедэ нэгэдэхи секретарь байһан И. А. Антакшиновагай зүгһөө... Зүгөөр партиин райкомой секретарь Л. Р. Баргунаев манай зүбые ойлгожо, ехэ дэмжэлгэ хээ. Тиигэжэ коллектив соохи байдалнай яһала зохид болоод олон зоной дундаһаа шэлэжэ, директорээ һунгаха һанаатай байнабди,— гэжэ 29-дэхи дунда һургуулиин партийна эхин организациин секретарь **М. В. Бухарова** хөөрэбэ.

Платформын болон Уставай проектнүүдые зүбшэн хэлсэлгын район соонь хайшаагаар үнгэргэгдэжэ байһан тухай КПСС-эй Железнодорожно райкомой нэгэдэхи секретарь **А. Н. Колдунов** хөөрэжэ үгэбэ. Тиихэдээ Платформо модохир, ойлгоходо, хүшэр хэлээр бэшэгдэнхэй, үзэл сурталай хуби тодорхой, эли бэшээр харуулагданхай гээд онсолон зааһан байха юм.

Ямар нэгэн шухала асуудал шиидхэхэдээ, манай партийна органууд юрын коммунистнуудтай үргэн ехээр зүбшэн хэлсэдэг байг лэ. Олоной нюдэн хурса. Тиимэһээ алдуу үсөөрхэ, зүб шиидхэбэринүүд заабол олдохо байха гээд нарин сэмбын комбинадай нооһо илгагшадай бригадын бригадир **С. Я. Козулин** хэлэһэн байна.

Мүнөө партийна билет абажа ябаһан бүхы зон коммунистнууд гээд тоологдохо ёһогүй. Тиимэһээ тад ондоо хараа бодол баримталдаг зонһоо парти холодохо ёһотой, партиин зэргэнүүдые сэбэрлэхэ асуудал тон хурсаар мүнөө табигдана гэжэ гадар трикотаж хубсаһанай фабрикын директор **А. Д. Тармаев** хэлэхэдээ, зүб асуудал дайраа гэшэ ха; пленумэй олонхи гэшүүд халуунаар дэмжээ.

Партиин, дайнай, ажалай ветеран **И. М. Стулов** үгэ абахадаа, парти хадаа мүнөөнэй эрхэ байдалда залан шууд, ашаг үрэ, эдэбхи ехэтэй, арад зоной аша туһада зорюулагдаһан хүдэлмэри ябуулха уялгатай, үгы һаа, түрүү зэргэдэ ябаха үүргэеэ алдажа болохо гээд һанаагаа зобон мэдүүлбэ. Гол юумэн хадаа политическэ нүлөө үзүүлгын «хүшүүргэнүүдые» гар сооһоо алдажа болохогүй гэжэ ветеран онсолон захиба.

Тус пленум тон эдэбхи үүсхэлтэйгээр үнгэрөө гээд дахинаа тэмдэглэхэ шухала. Тиимэһээ баталагдан абтаһан тогтоолдошье суглараашад тон анхаралтайгаар, шүүмжэлхы ёһоор хандаа.

Партиин обкомой секретарь **В. В. Саржан** тус Пленумэй хүдэлмэридэ хабаадалсажа, үгэ хэлээ.

Ц. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

В. И. ЛЕНИН ОЛОН ТҮМЭНЭЙ ЗҮРХЭ СЭДЬХЭЛДЭ

«Ленин олон түмэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ. В. И. Ленинэй ажаябадал ба ажал ябуулга СССР-тэхи болоод хилын саанахи В. И. Ленинэй музейнүүдэй документнүүд болон материалнууд соо» гэһэн ном барлагдан гараба. Дурасхаалай музейнүүдтэ зорюулагдаһан статьянууд тэрэнэй үндэһэ һууринь болоно. В. И. Ленинэй марксистско-революционно үзэл бодолой яажа бүрилдэлгэтэй, Россида шэнэ түхэлэй пролетарска парти эмхидхэхэ, тэрэниие толгойлхо талаар Ленинэй ажал ябуулгатай танилсахада, музейнүүдэй документнүүд болон материалнууд туһалха байна.

Политиздадаар энэ ном барлагдан гараа.

(ТАСС).

ЛЕНИНЭЙ СУРТАЛ ҺУРГААЛ БА СОЦИАЛИЗМ

УЛЬЯНОВСК. (ТАСС). Хубилган шэнэдхэлгын хараа бодолые батаар баримталан бэелүүлжэ байдаг совет коммунистнууд Ленинэй суртал һургаалнуудые али бүхы хазагайруулгануудһаа, худал хуурмаг ябуулгануудһаа сүлөөлхэдөө, ленинизм хадаа КПСС-ые үзэл сурталай ба политическэ талаарнь шэнэдхэлгын гол шухала үндэһэ һууринуудай нэгэниинь болоно, бодото байдалые ойлгожо абалгын, хубилгалгын эрдэм ухаанай онол арга аша үрэ ехэтэй арга хэрэгсэл мүн болоно гэжэ тоолоно гээд апрелиин 16-да Ульяновск хотодо дүүрэһэн «Ленинэй теоретическэ суртал һургаал ба социализм» гэһэн научно-практическа конференци дээрэ тэмдэглэгдээ.

Москвагай, Ульяновскын, Уфагай, бусад нютагуудай партийна пропагандистнуудай, эрдэмтэд-общество шэнжэлэгшэдэй хабаадаһан үгэ буляалдаата уулзалга дээрэ залан сэхэ хөөрэлдөөн болоһон байгаа. Шэнэ түхэлэй партиие байгуулха, социалис революцида бэлдэхэ, дэлхэй дээрэхи түрүүшын хүдэлмэришэн ба таряашадай гүрэниие байгуулха талаар В. И. Ленинэй олон янзын ажал ябуулгын элдэб асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэдээ, мүнөөнэй шатада нэн түрүүн казарменна социализмын үе сагай нэгэ түхэл шэнжэнүүдһээ, худал хуурмаг ябадалнуудһаа сүлөөрхэ, шэнэ политическэ бодомжые зохёохы ёһоор хүгжөөхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулха зэргэтэйбди.

КПСС-эй XXVIII съездын урда тээ партиие арюудхаха, революционно шэнэдхэлгын гол ёһонуудаар тэрэнэй зэргэнүүдые нэгэдүүлхэ шухала гэжэ үгэ буляалдаата хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшад мэдүүлбэ. Имагтал тиигэжэ энэрхы ёһото, демократическа социализм тээшэ, союзна республикануудай сүлөөтэ, һалбаран хүгжэһэн федерациие байгуулха талаар урагшаа дабшаха замда тохёолдоһон бэрхэшээл түбэгүүдые зайсуулжа болоно.

БАМ

ҺААДГҮЙГӨӨР ЯБУУЛХЫН ТУЛА

Үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарада БАМ-ай барилга гол түлэб түгэсхэгдэжэ, Ленэһээ Амар мүрэн хүрэтэр ашаатай локомотивууд ябажа эхилээ бэлэй. Үдэр хоногой ошохо тума ашаа тээһэн, хүн зониие һуулгаһан локомотивууд БАМ-ай харгыгаар бүри олоор ябажа, Сибириин, Алас-Дурна зүгэй промышленна предприятинуудта, барилгада, колхоз, совхозуудта хэрэгтэй ашаа улам ехээр зөөнэ. Һүүлэй мэдээгээр БАМ-ай түмэр замшад үнгэрһэн жэлэй ноябрь һарынхиһаа 60 процентээр ехэ ашаа зөөдэг болоод байна.

Северобайкальскын түмэр замай отделениин харгы заһабарилха 2-дохи дистанциин хүдэлмэришэд БАМ-ай харгы һайнаар ашаглаха талаар мүрысөөндэ оролсоод, муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана. Энэ коллективые инженер мэргэжэлтэй Борис Павлович Мухаров хүтэлбэрилнэ. Һайн бэлэдхэлтэй, дүршэл шадабаритай болоһон Б. П. Мухаров коллективэйнгээ урда шанга эрилтэ табидаг, хүдэлмэришэдтөө зүбшэл заабари үгэдэг заншалтай. Эдэнэр түмэр замай Кунерма станциһаа Ангоя станци хүрэтэр 250 километр түмэр харгы харууһалдаг, сэбэрлэдэг, заһабарилдаг юм.

— Харюусалгатай участок даажа абанхайбди. Жэшээнь, Байгалай хадануудта үбэлдөө 2—3 метр зузаан саһан ороно. Үдэр бүри шахуу ородог юм. Түмэр харгые энэ саһанһаа сэбэрлэхэ хэрэгтэй. Хүдэлмэришэднай гурбан халаанда ажаллана. Зундаа хура бороо ехээр орожо, хадын горход, хүүргэнүүдые, уһа урадхуулха соргонуудые һандаргадаг. Тэрэниие саг дары заһабарилха хэрэгтэй. Хүдэлмэришэднай вагондо барилгын материал тээгээд, хододоо бэлэн байдаг. Бидэ ашаатай поезднуудые минутынше туршада һаатуулха эрхэгүйбди. Тиимэһээл хүдэлмэришэднай булта оролдоно, — гэжэ Б. П. Мухаров хэлэнэ.

Үнгэрһэн жэлдэ 2-дохи дистанциин коллектив хоёр удаа КПСС-эй Северобайкальскын горкомой дамжуулгын Улаан тугаар шагнагдаһан байха юм. Байгша оной нэгэдэхи кварталай даабари 103 процент дүүргэгдээ. 2-дохи дистанциин хүдэлмэришэдэй харууһалдаг 250 километр БАМ-ай харгы хододоо һайн шанартайгаар заһабарилагдаһан, сэбэрлэгдэһэн, дутуу дунда юумэн усадхагдаһан байдаг. Тиимэһээл эдэнэй участогта ашаатай, хүн зониие һуулгаһан поезднууд часай 70—80 километр түргэнөөр ябадаг юм. 2-дохи дистанциин хүдэлмэришэдэй эбтэй эетэйгээр, нэгэн һанал бодолтойгоор ажаллаһан дээрэһээ БАМ-ай харгы һайнаар ашаглагдана гэхэдэ, алдуу болохогүй.

— Бидэ барилгын материал бэлэдхэнэбди, хүдэлмэрилэгшэдтөө байрын гэрнүүдые барижа үгэнэбди, түмэр харгын шпала-модо һэлгэлсэнэбди. Даабаряа үлүүлэн дүүргэдэгбди, — гэжэ 2-дохи дистанциин барилгын участогые даагша Б. С. Бадмацыренов хөөрэнэ. Эндэ 30 гаран хүн хүдэлдэг юм.

Эрхим түрүү хүдэлмэришэд сооһоо В. В. Тогоновые, В. Д. Дампиловые, З. А. Бирсаковые, М. И. Серовые, В. А. Перхуловые нэрлэмээр. В. Б. Раднатаров, В. Т. Пчельников, А. П. Томилов гэгшэд муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлана.

Дистанциин хүдэлмэришэд үнгэрһэн жэл 12 байратай гэр, 100 гахайн байра барижа, һайн сэгнэлтэтэйгээр ашаглалгада тушаагаа һэн. Тиихэдэ 17 километр түмэр харгы заһабарилһан байна. Байгша ондо эдэнэр 10 айлай орохо гэр, хюрөөдэмэл хэрэгсэлнүүдые гаргаха, модо болбосоруулха цехүүдые ашаглалгада тушааха зорилготойгоор ажаллана. Түмэр харгы заһабарилха, сэбэрлэхэ хэрэгтэ гол шухала анхарал хандуулна, бараг һайн үрэ дүнгүүдые түйлана. Тус коллектив БАМ-ай харгы һайнаар ашаглажа, ехэ хэмжээнэй ашаа зөөхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлжэ байһаар.

Һайнаар ажаллахынгаа хажуугаар өөһэдынгөө һуудал байдал һайжаруулха зорилготойгоор байрын гэрнүүдые өөһэдынгөө хүсэ шадалаар барижа эхилбэ.

— Жэл бүри 250—300 мянган түхэригтэ барилга хэхэ түсэб зохёон табинхайбди. Барилгын материал, зэр зэмсэг эртээнһээ захигданхай. Үдэр бүхэндэ үндэр бүтээсэтэ ажалаар түгэсхэхын тула хүдэлмэришэднай яһалал оролдоно, — гэжэ барилгын участогай начальник Б. С. Бадмацыренов хүдэлмэришэдөө магтана.

Б. ЖАМЬЯНОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Модошо дархан В. А. Перкуров; Түрүү хүдэлмэришэн А. П. Томилов; Түмэр замай 2-дохи дистанциин бэрхэ хүдэлмэришэд (зүүн гарһаа) В. Б. Раднатаров В. Т. Пчельников хоёр ажал хэрэгээ зүбшэн хэлсэнэ.

Авторай фото.

ҮШӨӨ НЭГЭ ГЭР БАРИГДАНА

Үдэр хоногой ошохо тума Северобайкальск хотодо байрын гэрнүүд, социально-соёлой байшангууд бүри олоор ербын болоно. Үнгэрһэн жэлдэ эндэ 17 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада оруулагдаа бэлэй. Байгша ондо 19 мянган дүрбэлжэн метр талмай байра ашаглалгада тушаагдахаар хараалагдана. Урдань Северобайкальск хотодо гансал «ЛенинградБАМстрой» колоннын хүдэлмэришэд олон дабхар гэрнүүдые баридаг байһан юм.

Мүнөө «Нижнеангарсктрансстрой» трестын барилга-хабсаралгын 574-дэхи, 708-дахи, 607-дохи поезднуудай коллективууд Северобайкальск хотодо олон дабхар гэрнүүдые, социально-соёлой байшангуудые барижа эхилэнхэй. Жэшээлхэдэ, барилга-хабсаралгын 607-дохи поездын хүдэлмэришэд городой больницын, 708-дахи поездынхид Эрхүүгэй түмэр замай институдай филиалай корпус барижа байна. Барилга хабсаралгын 575-дахи поездын коллектив 127 бүлын байха байрын гэр барижа, саг үргэлжын ашаглалгада тушаагаа бэлэй. Тус коллектив байгша оной эхиндэ 100 квартиратай гэрэй һуури табяад, бодхожо байна.

— Энэ гэр 14 һарын туршада баригдаха ёһотой. 1991 оной апрель һарада ашаглалгада тушаагдаха.

К. ЭРХИТУЕВ.

МАЛ АЖАЛ — онсо шухала һалбари

ЖАРГАЛАНТЫН БЭРХЭ ХОНИШОД

Чисаанын совхозой партийна эхин организациин секретарь Б. Ц. Буянтуевтай, ажахын түрүү хонишодой нэгэн болохо Ж.-Ж. Р. Ширапсынгеевэй отара хүрэжэ ерэбэбди.

Жаргаланта нютагта оршодог үбэлжөөниинь ехэл таатай зохид газарта түхеэрэгдэнхэй. Тойроод ой модон, шугы бургааһан,

Ахалагша хонишонтой хамта Софья басаганиинь, хүрьгэн хүбүүн С. Х. Чойропов хүдэлэлсэдэг байба. Эдэнэр ажахын бүхы хонишодтол адли арендын подрядай гуримда оронхой.

— Арендын подрядай гуримда ороод ажаллахада, урдань ажаллаһанһаа юугээрээ илгаатайб?

— Нэн түрүүн хүн бүхэн хэһэн ажалдаа, газар уһандаа, зөөридөө ёһотойл эзэн болоно ха юм. Гадна валова олзо оршоһоо салин түлбэриеэ абадаг болоходоо, хүн бүхэнэй харюусалга ехэ болоно. Урдань совхоз хонидоо һогшоожо гэрзалуулхагүй гэжэ найдаад байдаг ушарнууд, эндэ тэндэ үсөөн бэшэ үзэгдэдэг һэн. Малай тэжээл яажа, ямар шанартайгаар бэлэдхэгдэнэб гэжэ огто һанаагаа зободоггүй һэмди. Хони харууһалха хүн олдохобо болинтожо байгаа. Мүнөө тиимэ бэшэ, тад ондоо болоо. Хүн зон, илангаяа залуушуул хони харууһалха ажалда дуратайгаар ерэнэ. Һайнаар, шадамаараар хүдэлөөд байхада, салин түлбэриньшье һайн болоо бшуу.

—Гансаа отараа бэе дээрээ даажа абаад хүдэлхэдэ, хүшэр хүндэ, харюусалгатай бэшэ гү?

— Лаб хүдэлжэ шадахаб гэжэ бэедээ найдаһан хүн арендын гуримда ороно. Манай залуушуул хүдөөдэ үдэһэн хадаа хони мал зурагаар мэдэнэ бэшэ ха юм. Олонхидойнь эхэ, эсэгэ малшад, хонишод. Гадна мүнөөнэй залуушуул эрдэм мэдэсэтэй, хони харууһалха талаар тусхай литературашье уншаад, тобшолол хэжэ шадаха зон ха юм. Гадна аха нүхэдһөө, эхэ эсэгэһээ заабари зүбшэл абана, тиигэһээр өөһэдөө дүй дүршэлтэй болоно. Юрэдөөл, мүнөөнэй хонишод дунда зэргын зооветеринарна мэргэжэлтэдһээ дутахагүйгөөр хонин ажалые мэдэхэ гэжэ эрмэлзэхэ ёһотой гээд һанагшаб. Тиихэдэ ажахын ахамад мэргэжэлтэдэй зоотехническэ, ветеринарна, экономическа һуралсал саг үргэлжэ үнгэргэжэ байгаа һаань, һайн бэлэй.

— Нүхэр Ширапсынгеевэй хүбүүд, басагадынь ехэ хүдэлмэришэ зон юм — гээд Булад Цыдыпович хөөрэлдөөндэмнай оролсоно. Хүбүүниинь Гагсан-Жамса, Оля һамгантаяа, эндэһээ холо бэшэ, эхэ хонидые харууһалдаг юм. Тэдэнэр бага һайн хүдэлдэг, хурьга абалга түсэбынь дүүргэгдэхэ ёһотой.

Харин Зоя басаганиинь Далай нүхэртэеэ Дээдэ-Жаргалантада һубай хонидые харууһална. Тэдэнэр 800-гаад хонидые тобир тарганаар ондо оруулжа байнхай.

Совхоз үнгэрһэн жэлдэ хонидой шэнэ байра барижа үгэһэн байна. Хурьгадай байра соо уужам, һаруул, хуурай, агаарынь сэбэр. Хаамагуудаар таһалагдаһан хорёонууд соо дүн сагаан хурьгад, дарья табилдан маараалдана. Нэгэ өөдэрһэн зариманиинь хүнэй орохоһо дэбхэнэшэн үргэжэ, томоšогуудынь набшаа намаагаар анхилһан үбһэ, хурса шүдэнүүдээрээ «хэр-хэр» шэмхэлнэ.

Сэдэнжэб хобто хобоо соохи уһыень һэлгэхэ зуураа, «Наранай шангаар шаража захалхада, хурьгадаа газаашань гаргадаг болохобди. Зүгөөр энэ үедэ илангаяа һайнаар харууһалха хэрэгтэй. Хүйтэ нойтон газар дээрэ хурьгад хэбтээд, гэдэһэ доторто һалхи абажа магад. Хурьгадые абахын абаад, бүрин бүтэнөөр, гарза хоролтогүйгөөр тэнжээжэ, ехэ шэгнүүртэйгээр эхэһээнь һалгаажа тушааха гээшэ шухала. Юрэдөө, жэлэй ямаршье сагта хонишоной ажал тэгшэ харюусалгатай даа, — гэжэ хөөрэнэ.

Мүндүү сула бэетэй залуу хонишоной хүдэлсэ бүхэниинь онобшотой, арьягар томо гарнуудаараа хүндэ-хүндэ юумэнүүдые хүнгэхэнөөр баряад, иишэ тиишэнь табисагаана.

Зугаалжа байхадаа, шогтой хүхюун юумэнүүдые хөөрэхэдэм, «һаа-һаа» гэн шанга шангаар энеэхэ юм.

Хорёонууд соогуурнь тэжээлэй нэгэшье үлэгдэл, хог үгы, сэбэр байгаа һэн. Зэр зэмсэгүүдынь баран эмхи гуримтайгаар табигдаһан, нарин нягта зон эндэ хүдэлдэг гэжэ хүрэһөөр мэдэгдэнэ. Үбһэнэйнь хорёо соо һуринууд олон, үлэхөөр гэжэ багсаамжалагдана.

— Хэды гектар сабшалантайбта? — гэжэ Жамьян-Жамсо Ринчиновичһээ асуухада:

— Ехэшье бэшэ даа. 40-өөд гектар сохом болохо байна. Сэдэнжэб үнгэрһэн жэлдэ бригадада эмхидхэжэ, үбһэеэ хуряагаа һэн даа, — гээд тэрээн тээшээ хараадхина.

—460 центнер үбһэн хуряагдаа. Энэмнай хүрөөгүй. Совхозһоо үбһэ, һолоомо, талха худалдажа абаа һэмди. Мүнөө жэлдэ ямар хабар болохо хаб, зүгөөр бидэ иигэһээр сабшалан дээрээ һаг шэбхээ тараажа эхилхэбди. Тиигэһээр уһалагдаха хаһань хүрэжэ ерэхэ, — гэжэ Сэдэнжэб хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ.

Эдэнэр 598 эхэ хонитой юм. Түсэбэй ёһоор тэдэнэр 100 эхэ хониhоо 95 хурьга абаха ёһотой юм. Һүүлшын мэдээнэй ёһоор 612 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлжэ эхилэнхэй.

— Манай шефүүдтэ ехэ баяртайбди. Тэдэнэрэй үнэн зүрхэнһөө туһалаагүй һаань, нилээд тухашаржа, хэсүү байдалда орохо байгаабди, — гэжэ Сэндэжэб хөөрэнэ.

Электрын эгшэ хүсэ дамжуулдаг Чисаанын участогай хүдэлмэришэд эдэнэртэ туһалжа гараа.

Жаргаланта нютагай ажалай түрүүшүүл урдаа табиһан түсэбүүдээ сум бэелүүлхын тула бэлиг шадабаряа, арга боломжонуудаа элсүүлэн ажаллажа байна.

Б. БОДИЕВ,
манай корр.

Совет ор...

МУРМАНСК. Норвегиин хойто областьнуудай, Советскэ Союзай, Швециин ба Финляндиин хоорондо агаарай саг үргэлжын зам нээхэ тухай хэлсээндэ гар табилгаар эдэ оронуудай делегацинуудай хабаадалгатай хөөрэлдөөнүүд эндэ түгэсэбэ. Июнь һарада уласхоорондын шэнэ зам хүдэлжэ эхилхэ юм.

ВИЛЬНЮС. Эндэ нээгдэһэн ФРГ-гэй мүнөөнэй скульптурын выставкэ дээрэ Вильгельм Лембругай суута музейн жасануудһаа абтаһан 150 гаран бүтээлнүүд табигданхай. Тус выставкэ Минскдэ, Ленинградта, Киевтэ баһал харуулагдаха юм. СССР-тэ үнгэргэгдэжэ байһан «Хүгжэмтэ соёл мүнөөдэр» гэһэн Баруун Германиин фестивалиин программын ёһоор энэ выставкэ үнгэргэгдэнэ.

ТЕМИРТАУ (Карагандагай область). Нёдондо жэлдэ Афганистанһаа гаргагдаһан һүүлшын танк хайлуулагдажа, эндэхи металлургическа комбинадта эб найрамдалай хайлуулга түгэсэбэ. Энэ удаа хайлуулагдаһан танкнуудһаа 4700 тонно шэгнүүртэй эрхим шанартай металл абтаа. КамАЗ-уудые, холодильнигуудые, угаалгын машинануудые, анзаһануудые үйлэдбэрилгэдэ тэрэнь хэрэглэгдэхэ юм.

МУРМАНСК. Ковдорско ашагта малтамал шанаржуулгын комбинадай коллектив түүхэй эд үлөөдэһэгүйгөөр хэрэглэхэ талаар шэнэ алхам хэбэ. Гол үйлэдбэридэ гарадаг үлөөдэһөөр шэмэглэлгын плиткэ үйлэдбэрилхэ цех һаяхан ашаглалгада оруулагдаа. Тэрэ жэлдэ 100 мянган дүрбэлжэн метр плиткэ үйлэдбэрилхэ.

ЭРХҮҮ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай «Комсомольская правда» агитпоезд Забайкалиин сэрэгэй округой холын гарнизонуудаар түрүүшынхиеэ ябаба. Орон дотороо һайн мэдээжэ тус коллектив өөрынгөө ээлжээтэ рейсые Совет Армиин болон Далайн-Сэрэгэй Флодой Главна политическэ управленитэй хамта эмхидхээ һэн.

НОВОСИБИРСК. Н. Г. Гарин-Михайловскиин ажабайдалда ба зохёохы ажал ябуулгада зорюулагдаһан уран зохёолой уншалганууд хотын түүхын эхин шататай холбоотой юм. Эдэ уншалгануудта хабаадахын тула Москва, Челябинск, Красноярск, мүн бусад хотонуудһаа уран зохёолшод ерэһэн байна. Новосибирскын ойртожо байгаа зуун жэлэй ойтой дэшарамдуулан, уран зохёолшодой ба эрдэмтэдэй олонии-

ТҮРҮҮ ОНОЛ АРГА—ҺУРГУУЛИДА

луулжэ эхилээ гээшэб? Нэн түрүүн, өөһэдтөө хамһабариин ажахы байгуулха түсэб табиба. Энэ хэрэгтээ һургуулиин хүүгэдые хабаадаасуулаагүй. Тиигэжэ, мүнөө Согто-Хангилай дунда һургуулиин багшанар, хүмүүжүүлэгшэд болон һурагшад өөһэдынгөө бэлдэһэн мяха өөһэдтөө үнэгүй сэнгээр худалдан абаха аргатай болобо. Хоёрдохёор, эдэнэр хамһабариингаа ажахые гарзаа харюулдаг ба ашаг олзотой байлгахые оролдоно. Гурбадахяар, һургуули өөһэдынгөө хүсөөр багшанартаа байрын гэрнүүдые бариха, мүн һуралсалдань хэрэгтэй барилганuудые бодхоохо зорилготой.

Һургуулиин дирекци 1989 оной апрель һараһаа энэ хүдэлмэриеэ бэелүүлжэ эхилһэн юм. Иимэ ажал хэрэгэй округой һургуулинуудта түрүүшынхиеэ эхилэгдэһэн тула, Согто-хангилайхидта бусадһаа дүй дүршэл халан абаха арга боломжо байгаагүй. Юрэдөөл, өөһэдтөөл найдаха, өөһэдөөл эдэбхи ехэтэйгээр ажаллаха гэжэ эндэхид шиидээ һэн. Түрүүшээр колхозһоо 2 мянга 500 түхэриг урьһаламжа абаба. Энэ мүнгөөрөө һууриндань үнгэргэгдэһэн һайндэрэй үедэ лотерей-наада эмхидхээ. Лотерейн билет худалдажа олоһон мүнгөөрөө һургуули урьһаламжаяа колхоздоо бусааба. Хажуугаарнь, өөһэдынгөө жасада зарим тэды мүнгэтэй болобо.

Гэхэтэй хамта түрэл һургуулиингаа коллективэй үүсхэһэн хэрэгые колхозой правлениин дэмжэһэн тухай хэлэнгүй байхын аргагүй. Ушарынь хадаа ажахы һургуулида миинтээр 1 мянган толгой хонидые үгөө юм. Хожомоо һургуули бүри горитой мүнгэтэй болоходоо, Шэтэ хотоһоо үнэгүй сэнгээр хуушарһан 6 гэр худалдажа абаба. Тэдэнээ өөһэдтөө асаржа суглуулаад, гурбыень нютагай зондо худалдаба. Нүгөөдэ гурбыень—Шэтын областной арадай эрдэм һуралсалай управленидэ наймаалба. Хажуугаарнь, өөһэдынгөө хүсөөр 2 шэнэ байшан гэр бариба. Тиигэжэ, гэр бүхэниинь 20 мянган түхэригөөр худалдаба.

Согто-Хангилай дунда һургуули байрын гэрнүүдһээ гадна, өөһэдынгөө хүсөөр үнгэрэгшэ жэлдэ 120 һууритай столово барижа, тэрээнээ һургуулитай сэхэ холбобо. Колхозой туһаламжаар спортивна залаа һэльбэн заһабарилаа. Мүнөө үедэ өөрын хүсөөр гэр байра бариха хүсэлтэй багшада һургуули 3 мянган түхэригэй урьһаламжа үгэхэ аргатай болонхой.

Һургуули шадарай ургамал ургуулдаг газарһаа үнгэрэгшэ жэлдэ Согто-хангилайхид баян хэшэг хуряажа абаа һэн. Хартаабха болон овощ зондо худалдажа, һургуули хэдэн мянган түхэригэй ашаг олзо олоо. Тобшолон хэлэхэдэ, Согто-Хангилай дунда һургуулиин коллектив хамһабариин ажахын аша туһаар өөһэдтөө арендиэ харилсаануудые нэбтэрүүлжэ, 1989 ондо 214 мянган түхэригэй сэбэр олзотой байба. Олоһон энэ мүнгэнэйнгөө зарим хубяарнь КУФТ—86 түхэлэй компьютер худалдажа абаа. Мүн һуралсалай таһалгануудые болон классуудые шэнэ мебелеэр хангаа. Согто-Хангилай дунда һургуулиин директор С. Р. Мижитов, ажахы эрхилхэ талаар тэрэнэй орлогшо Б. Б. Батоев гэгшэдэй тон ехэ үүсхэл оролдолгоор дээрэ дурсагдагша аша туһатай ажал һургуулидань хэгдэбэ гэжэ тэмдэглэе.

Һурагшадай амаралтын үедэ бүһэтэй багшанар ой гаража, барилгын материал бэлэдхэдэг, мүн мал һурэгтөө тэжээл нөөсэлэлгэндэ хабаададаг. Хонин һурэг харууһалха 2 малшад олдонхой. Һаяшаг Согто-Хангилай дунда һургуулиин хамһабариин ажахын 1990 оной түсэб болон зорилгонууд, ажаллаха хүнүүдэйнь тоо, тэдээндэ түлэгдэхэ хүлһэ салин тодорхойлогдожо баталагдаа. Жэшээлхэдэ, хамһабариин ажахын директортэ жэл соогоо 4 мянган түхэриг салин тодорхойлогдобо. Зоотехник—3600, тракторист—3000, бухгалтер—1440, хоёр хонишод—7200, овощ ургуулагша, гахайшан түс тустаа—1440, механик—1800 түхэриг хэмжээнэй хүлһэ салин жэлдээ абаха байна. Гадна түсэбһөө гадуур продукци үйлэдбэрилһэнэйнь түлөө эдээндэ нэмэлтэ салин үгтэхэ.

Һаяшаг райсоведэй арадай эрдэм һуралсалай таһагай ээлжээтэ суглаан дээрэ Согто-Хангилай дунда һургуулиин директор Сергей Ринчинович Мижитовэй элидхэл шагнагдажа, эсэстэнь түс һургуулиин дүй дүршэл бусад газарнуудта нэбтэрүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абтаа. Манай округой эрхэ байдалда гансахан дунда һургуулиин иимэ дэлисэ ехэтэй ажал хэһэн ушар олоной магтаалда хүртэхын хажуугаар, бүгэдэндэ ёһотой үльгэр жэшээ боложо үгэнэ.

1990 ондо Согто-Хангилай дунда һургуулиин коллективэй бэелүүлхэ зорилгонууд нилээд ехэ. Эндэхидэй искусствын һургуули байгуулха гэһэн хараа түсэбынь һонирхолтой. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, хубилган шэнэдхэлгын жэлнүүдтэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллахадаа, һанаһандаа хүрэдэг байһыень Согто-Хангилай дунда һургуулиин коллектив гэршэлнэ.

Л. СУХОДАЕВ.

ЭРДЭМТЭН, ЖУРНАЛИСТ

Буряадай соёлой ажал ябуулагшадай дунда Раднай Андреевич Шерхунаев хүндэтэй һуури эзэлдэг юм. Байгша оной эхиндэ энэ хүн 70 наһаяа гүйсэбэ. Тэрэ Эрхүүгэй областиин Алайрай районой Шапшалтай нютагта 1920 ондо таряашанай бүлэдэ түрэһэн юм. Тэрэ бүлэдэ 10 үхибүүн һэн. Мүнөө түрэл Алайр нютагайнгаа ажахынуудта Раднай Андреевичэй дүүнэр амжалтатайгаар ажаллажа байдаг.

Аяар холын 30-аад онуудһаа Р. А. Шерхунаев Эрхүүдэшье, Буряадташье мэдээжэ болоһон юм. Анха түрүүн эдир бэшэгшын багахан тэмдэглэлнүүд «Алайрай колхозник», «Совет залуушуул» гэхэ мэтын газетэнүүдтэ толилогдодог һэн. 1940 ондо Эрхүүдэ үнгэргэгдэһэн хүдөө бэшэгшэдэй түрүүшын областной слёдто залуу журналист хабаадалсаһан байгаа. ТАСС-ай Эрхүүгэй отделениин ба «Зүүн Сибириин колхозник» журналай штатнабэшэ корреспондентээр хүдэлөө.

Номгон далайн Флодто алба хэжэ байтарнь, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилээ һэн. Эндэ Коммунис партиин гэшүүндэ абтаһан байна. Сэрэгэй алба гарахадаашье, хүбүүн журналистын хүдэлмэри орхёогүй. «Дайшалхы шэглэл», «Порт-артуровец» гэжэ газетэнүүдэй хуудаһануудта тэрэнэй бэшэһэн юумэнүүд саг үргэлжэ толилогдодог байгаа.

Нютагаа бусаад, Р. А. Шерхунаев Эрхүүгэй университедэй буряад хэлэ бэшэгэй отделенидэ һурахаяа оробо. Эндэ һураха үедөө Буряадай түүхэ, соёл шэнжэлхэ талаар кружогой хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр ябадаг байһан юм. Тиихэдэ буряад үльгэршэн Аполлон Тороевой зохёохы ажал ябуулгаар һонирхожо эхилбэ. Саашадаа журналист болоод ябахадаа, эрдэмэйнгээ хүдэлмэри орхёогүй һэн.

КПСС-эй Эрхүүгэй обкомдо хэблэлэй секторэй инструктораар, «Радиотехник», «Усольеын хүдэлмэришэн» газетэнүүдэй редактораар хүдэлхэдөө, Раднай Андреевич түрэл арадайнгаа соёлоор ото һонирхожо ябаа.

Р. А. Шерхунаев КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Партийна дээдэ һургуули, Эрхүүгэй университедэй аспирантура дүүргэһэн байна. 1966 ондо «Аполлон» Тороев — арадай поэт» гэһэн томоор диссертаци хамгаалжа, эрдэмэй кандидат болоһон юм.

Удаадахи жэлнүүдтэ шэнжэлхы хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулхадаа, бусад үльгэршэдэй зохёохы ажалаар һонирходог һэн. Эдэ жэлнүүдтэ эрдэмтэн «Аполлон Тороев», «Үльгэршэн Пёохон Петров», Үльгэршэн Парамон Дмитриев» «Буряад нютагай дуушан», «Буряад арадай үльгэршэд» гэхэ мэтын шэнжэлхы хүдэлмэринүүдые бэшэһэн юм.

Буряад арадай аман үгын зохёолнуудые шэнжэлхынгээ хажуугаар Р. А. Шерхунаев монголшуудай, алтаецуудай, ортоншуудай, тувинецуудай, яхадуудай болон хакасуудай аман үгын зохёолнууд тухай шэнжэлхы үргэн хүдэлмэри ябуулаа. Гадна «Тофалар арадай үльгэрнүүд ба үльгэршэд» гэһэн номынь Кызыл хотодо хоёр удаа—1975, 1977 онуудта хэблэгдэнхэй.

Хорёод жэлэй туршада Раднай Андреевич партийна хэблэлэй кадрнуудые һургаха, хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ Эрхүүгэй университедэй журналистикын кафедрада хүдэлхэдөө, эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан юм. Тэрэнэй хүтэлбэри доро 100-гаад хүн диссертацинуудые бэлдэжэ, эрхимээр хамгаалһан байдаг. Журналистикын теоридо хабаатай эрдэмэй хүдэлмэринүүдые Р. А. Шархунаев олоор бэшэнхэй юм. Тэдэнэй дунда «Арадуудай аман үгын зохёол ба хэблэл» гэжэ ном бии. «Сибириин журналистика» гэжэ эрдэмэй статьянуудай 3 соглсолбори 1967, 1969, 1977 онуудта хэблэлгэдэ эрдэмтэн хабаадалсаһан байна. «Университедэй студентнэртэ «Совет хэблэл ба МНР» гэһэн темээр лекцинүүдые уншадаг һэн.

Сэрэгэй-патриотическа тематика дурдахадаа, Р. А. Шерхунаевай зохёохы ажал ябуулга тухай хэдэн үгэ хэлэмээр. Дайнай үеын статьянууд болон корреспонденцинүүд соо Номгон Далайн Флодой сэрэгшэдэй баатаршалга тухай һонирхолтойгоор, үнэн зүбөөр бэшэгдэнхэй юм.

«Нютагаархидтаяа уулзалга» гэһэн 1948 ондо бэшэһэн ном соогоо автор дайнай үедэ Порт-Артурта болоһон уулзалганууд тухай хөөрэнэ. Тэндэ 27 нютагаархидтаяа тэрэ харалсаһан байна. Тэдэнэй дунда Түнхэнэй Жэмһэг нютагай хүбүүн —лейтенант Д. С. Манзарханов, Кабанскын аймагһаа М. Б. Махатов, Г. Полянский (Улаан-Үдэ), Д. П. Николаев (Хяагта), Г. Г. Кузнецов (Прибайкалиин аймаг) болон бусад бии һэн.

Р. А. Шерхунаевай зохёохы ажал ябуулга удхаараа баян, хараа шэглэлээрээ янза бүриин юм. Эрдэмтэн 120 гаран эрдэмэй хүдэлмэринүүдые бэшэжэ, толилуулһан байна. Тэдэнэй тоодо 14 амяараа ном бии. Тэрэнэй статьянууд ород, буряад, монгол, яхад хэлэнүүд дээрэ гараһан байха юм. Түбэй газетэнүүдтэ нютагай хэблэлдэ эрдэмтын хүдэлмэринүүд тушаа олон тоото һанамжанууд рецензинүүд бэшэгдэнхэй.

Хүндэтэ амаралтада гараһанайнгаа удаа Раднай Андреевич бэшэһэн зандаа, түсэбүүд ехэ.

Э. ДОБОЛОВА.

ХҮНЭЙ ҮНДЭҺЭН ГАЗАР ДЭЭГҮҮР

Түрэл буряад арадаймнай түүхэ, ёһо заншалнууд, аман зохёол алтанһаа үнэтэй гээшэ ааб даа. Тиихэдэ түрэл хэлэмнай хэлэшэ, тоолошогүй ехэ үүргэ манай ажабайдалда дүүргэдэг байна. Иигэжэ буряад арад хэдэн зуун жэлдэ, хүшэр хүндэ үенүүдтэшье эдэнээ нюдэнэйнгөө сэсэгы мэтээр гамнажа, манда, мүнөө үеын хүнүүдтэ дамжуулаа ха юм. Энэмнайшье ойлгосотой. Бидэ, буряадууд ёһо заншалнуудаа, түүхэеэ, уг гарбалаа, хэлэеэ мартабал, арад бэшэ болохо байнабди.

Иигэжэ эндэ юундэ бэшэгдэнэб гэхэдэ, нэгэ үедэ, илангаяа, жараад онуудһаа эхилжэ, залуу үетэмнай ёһо заншалнуудаа, хэлэеэ мартажа эхилһэн юм. Өөрын дураар бэшэ ааб даа. Тэрэ үеын политика тиимэ байгаа гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй. Жэшээнь, һургуулинуудта буряад хэлэн ба литература заагдахаяа болижо эхилээ һэн. Тиимэһээ зарим залуушуулнай ёһо заншалнуудаа, хэлэ бэшэгээ мэдэхэгүйгөөр хүмүүжүүлэгдээ. Энээнэй ямар муу хойшолонгуудтай байһаниинь мэдэрэгдэһээр үнинэй.

Мүнөө орон доторнай хаа хаанагүй хубилган шэнэдхэлгын арюухан һэбшээн, аалихаһаарaшье һаа үлеэжэ, иимэрхүү алдуунууд заһагдажа байнхай. Жэшээнь, урдань хорюултай байһан сагаан һарын һайндэр энэ жэлдэ эгээн түрүүшынхиеэ Хуулиин ёһоор буряад арадай һайндэр болгогдоһон байна. Иигэжэ Сагаалганай һайндэр хаа хаанагүй баярай оршон байдалда тэмдэглэгдээ.

Тиихэдэ нютаг һууринуудай һургуулинуудта урданай ёһо заншалнуудые һэргээхэ, тэдэнэй үндэһэн дээрэ ургажа ябаа эдир залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай. Жэшээнь, һаяшаг Хурамхаанай районой эрдэм һуралсалай таһагай үүсхэлээр районой һурагшадай «Минии уг гарбал» гэһэн һайндэр үнгэргэгдөө бэлэй. Энэ һайндэр Элһэнэй дунда һургуулида болоһон юм.

— «Амар сайн! Бидэ таанадые Сагаан һарын һайндэрөөр амаршалнабди!—гэжэ эндэхи һурагшад айлшадаа угтаһан байна. Гадна тэдэнэр айлшадтаа сагаан эдеэнэй дээжэ бариһан юм. Иигэжэ энэ һайндэртэ районой буряад хэлэ болон литература шудалдаг долоон дунда һургуулинуудай һурагшадай түлөөлэгшэд хабаадаа.

Энэ һайндэр тон һонирхолтойгоор үнгэрөө. Һайндэрэй үнгэргэгдэжэ байһан зал гоё һайханаар шэмэглэгдэнхэй һэн. Тиихэдэ Аргатын ба Элһэнэй дунда һургуулинуудай һурагшад урданай буряад литэ хулгана жэлһээ гахай жэл хүрэтэр баһал гоё һайханаар зуража, олоной анхаралда табяа бэлэй.

Районой һургуулинуудай түлөөлэгшэд сагаан һарын һайндэртэ ямараар бэлдэһэнээ, энэ талаар ямар ехэ хүдэлмэри ябуулһанаа эндэл харуулжа шадаа. Гэхэтэй хамта эдэ һургуулинуудта һурагшад өөһэдынгөө уг гарбал элирүүлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тэдэнэр уг гарбалаа эхэ эсэгэнүүдһээ, үбгэд хүгшэдһөө асуужа, тэрээн тухайгаа тусхай таблицануудые зохёогоо бэлэй. Жэшээнь, Барханай дунда һургуулиин зарим һурагшад уг гарбалайнгаа аяар 16-дахи үе хүрэтэр «аяншалһан» байна. Энэмнай тэдэниие аяар арбан нэгэдэхи зуун жэлдэ хүргөө бшуу. Энэ һайндэртэ хабаадагшад Баргажанай буряадуудай гол найман эсэгын үри һадаһад болоно гээшэ. Эдэмнай ямар эсэгэнүүд болоноб гэхэдэ, Шоно, Баяндай, Эмхэнүүд, һэнгэлдэр, Сэгээнэд, Абзай, Галзууд, Булагад. Гадна һурагшад эдэ эсэгэнүүдэй үри һадаһадай мүнөө Баргажан голдо хаагуур таража ажаһуудагые элирүүлээ бэлэй. Жэшээнь, Абзашуул-Хурамхаанда, Галзуудууд—Арзагуунда ба Аргатада, Баяндайшуул—Ярагтада, Уланда, Хурамхаанда, Эмхэнүүдүүд—Аргатада ба Хурамхаанда ажаһууна гээшэ. Хурамхаанай интернат һургуулиин һурагшад иимэ таблица зохёоходоо, нэгэ заа тухашархаяа һанаа. Юуб гэхэдэ, эндэ хоёр районой һууринуудай хүбүүд һурана ха юм. Хэды тиигэбэшье, тэдэнэр багша Б. М. Гармаевагай аша туһаар энэ һайндэртэ муу бэшээр бэлдэһэн байна.

Буряадууд хэр үгһөө нааша уг гарбалаа һайнаар мэдэхээр багаһаа хүмүүжүүлэгдэдэг заншалтай. Урдань уг гарбалаа долоодохи үе хүрэтэр мэдэхэгүй хүн үгы байгаа гэжэ сэхэ хэлэмээр. Ушар юуб гэхэдэ, нэгэ уг гарбалай хүнүүд өөһэдөө хоорондоо долоодохи үе хүрэтэрөө гэрлэдэггүй байгаа ха юм. Энэньшье ойлгосотой. Дундаа урагтай хүнүүдэй гэрлээ һаань, шүһаниинь холисолдожо, үлбэр муу бэетэй үхибүүд түрэдэг байгаа ааб даа. Энэ һайндэр дээрэ Элһэнэй дунда һургуулиин һурагша Цырена Санданова өөрынгөө уг гарбал тухай һонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө. Тэрэнэй хүгшэн эжын эжы болохо Бальжима Дабаевна Очирова мүнөө 96 наһатай болонхой. Һурагшадай энэ һайндэртэ тэрэнэй үхибүүд болон аша, гушанарынь уригдаа бэлэй.

Иигэжэ һурагшад «Модоной үндэһэн газар доогуур, хүнэй үндэһэн газар дээгүүр» гэһэн арадай сэсэн мэргэн үгын удхые дахин-дахин һэргээн ойлгожо, хадуужа абаа.

Һайндэртэ хабаадагшад Дэрээнэй дунда һургуулиин һурагшадай уг гарбалай холбоо харилсаан тухай суглуулһан оньһон үгэнүүдые ехэл һонирхожо шагнаа. Гадна тэдэнэр эсэгын, эхын талаһаа урагуудые хэн гэжэ нэрлэдэгые сугларагшадта ойлгуулаа.

Хурамхаанай дунда һургуулиин һурагшад урданай элдэб һургаалнуудые, захяа заабаринуудые сээжэер хэлэжэ, эдэнэйнгээ гүн удхые энэ һайндэртэ хабаадагшадта тайлбарилжа үгөө. Буряадууд хэр үгһөө нааша үхибүүдэйнгээ, мүн залуу үетэнэй хүмүүжүүлгэдэ тон ехэ анхарал хандуулдаг байһан юм. Жэшээнь, тэдэнэр үхибүүдэйнгээ үшөө аманда ороогүй, харин хүнэй хэлээшые ойлгодог болоод ябахада, иимэ һургаалнуудые айладхадаг һэн:

— Эхэ, эсэгээ, аха заха хүнүүдые хүндэлэ;

— Бултаниие; таниха, танихашьегүй хүнүүдые мэндэшэлэ;

— Малгайгүйгөөр хүниие угтажа, үдэшэжэ болохогүй;

— Бог шоройгоо галдаа бү хая;

— Эгээн түрүүн эсэгэдээ эдеэ хэ, тэрэнэйнгээ үгы һаань, эдеэгынь үлөө.

Эдэ һургаалнуудые эндэ дурдаха болоо һаа, тон олон гээшэ ааб даа. Мининшье нагаса эжы нагаса хоёр минии багада «газар һэндэхэгүй, модо хухалхагүй, амитадые зобоохогүй, үлбэрые доромжолхогүй» гэхэ мэтээр намайе хүмүүжүүлдэг һэн. Мүнөө һанахадамни, эдэ һургаалнуудыень хэды ехэ удха шанартай, холын хараа бодолтой байгаа гээшэб даа. Харин мүнөө эдэ һургаалнуудай, захяа заабаринуудай мартагдаад байһаниинь тон халагламаар.

Энэ һайндэртэ Хурамхаанай интернат һургуулиин һурагшад шоно, абзай угуудай хаанаһаа бии болоһон тухай домогуудые хөөрэжэ үгэһэн байна.

Эндэ сугларагшад буряад арадай ба мүнөө үеын буряад дуунуудые дуулаа ааб даа. Айлшад Марина Раднаевагай (Хурамхаан), Эржэна Шагжиевагай, Цырена Тыхеевагай (Бархан) болон бусадай ирагуу гоёор дуулахада, халуунаар альга ташаа. Зарим һурагшад Н. Дамдиновай, Г. Дашабыловай, мүн өөрынгөө зохёоһон шүлэгүүдые уншаа.

Энэ һайндэр буряад эдеэ хоол элбэгээр табигдаһан столнуудай саана үргэлжэлөө.

Һүүлээрнь эмхидхэлэй комитет энэ һайндэрэй дүнгүүдые согсолжо, тэрээндэ эрхимээр бэлдэһэн һургуулинуудые, һурагшадые нэрлээ.

Һайндэртэ хабаадагшад Элһэнэй дунда һургуулиин дирекцидэ, илангаяа түс һургуулиин буряад хэлэнэй ба литературын багша А. Ш. Раднаевада баяр баясхалан хүргэһэн байна.

— Залуу үетэмнай түрэл арадайнгаа түүхэ, соёл, хэлэ болон ёһо заншалнуудые һайнаар мэдэхэ ёһотой. Таанар һайн хэрэгүүдээрээ түрэл нютагаа суурхуулха ёһотойт,— гэжэ үнинэй багша Б. Д. Будаева эндэ сугларһан һурагшадта хандаа бэлэй.

Г. РИНЧИНО,
манай корр.

Цыбик Дмитриевич Будаев Д. Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институт 1981 ондо дүүргээд, Загарайн районой Первомаевкын дунда һургуулида физикын багшаар хүдэлжэ эхилһэн юм. Энэ хугасаа соо суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө, һурагшадайнгаа

БАГША

дунда хүндэтэй боложо шадаа.

— Цыбик Дмитриевич хэшээлнүүдээ һонирхолтойгоор үнгэргэхые оролдодог. Мүн тиихэдэ коллективтэ үнгэргэгдэһэн бүхы хэмжээнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Хэшээлһээ гадуур хүдэлмэри һурагшадтаяа ябуулжа, үхибүүдэй һонирхол үүсхэл үргэдхэхые оролдоно. Жэшээ болгон хэлэхэдэ, энэ нүхэрнай радио, фотокружогуудые хүтэлбэрилнэ. Юрэдөөл, коллективэймнай дүршэлтэй багшанарай нэгэн боложо тодоронхой,— гэжэ түс һургуулиин директор А. А. Манзанов хэлээ һэн.

Эдэ үгэнүүдтэ нэмэжэ, һаяхан үнгэргэгдэһэн һунгалтада Ц. Д. Будаевай нютагайнгаа Соведэй арадай депутат болоһон тухайнь дурдая.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ц. Д. Будаев хэшээл үнгэргэнэ.

Г. ДАГБАЕВАЙ
фототекст.

...эймнай үүдэн ...тэ сэлигдэжэ...

...гүрэнэй филармо... ...Ага нютагһаа за... ...басаган табяад... ...боложо, хүнһөөд ...ондоо, солгёон, ...хоолойгоор хүн ...сэдьхэлые ганса... ...һэн. Энэ дуушанай ...хэлээр хэлэ... ...тембр яаха арга... ...шагнажа байһан ...адли дуулал... ...уураар, урма зориг ...сэдьхэлдэ хү... ...байдаг һэн.

...мэдээжэ дуу... ...Дашиевада зо... ...Жэшээнь, дуу... ...байһан «Амар ...бди», «Айлшалуу... ...дуунуудай аял... ...эрхэ сэдьхэ... ...хабарай сэл... ...үглөөгүүр гэрэйм... ...сэлигдэжэ, ша... ...энеэбхилһэн, ...буряад басаган ...мание мэндэ... ...сэсэгүүдэй баг... ...барюулжархи... ...болдог. ...мүнөө хонгёо — ...эльбээд, ...һэлгэжэрхёо. ...намдаа ...дууданаш, ...дуулан аш,

...болгэтэ поэт ...Улзытуевай шүлэгүү... ...аялгуудгүй һанаг...

...иимэ хонгёо ...дуушанай нюдэ ал... ...түнгалаг агаар һа... ...түрэл ара... ...булагһаа ...удхажа аса... ...элбэгээр бэлэглэ... ...бии болоһондо ...шагнагшад угаа ...байха.

...хүгжэмэй искус... ...Буда-Ханда ...Агаар одоной гэ... ...бишыхан үхи... ...үдэшэ үг... ...дуушанай ...амияа да... ...байһан ...мүнөө хэн ...барандаа мэ... ...ласхоо... ...конкурсын ла... ...АССР-эй ара... ...РСФСР-эй габь... ...дэлхэй дээрэ ...дуушан. Га... ...мүнөө Бу... ...ехэ һай... ...дурдадаг, энэ ...магад, ...болохо хүсэл... ...гэжэ хөө...

нэй тодорһон «Баян талын аялгада» Буда-Ханда Дашиевагай гүйсэдхэһэн дуунай табигдахалаар, шагнажа һууһан бидэнэр һэр-мэр гэлдэн, анхаралаа улам хурсадхадаг бэшэ гүбди?

Дуулим майла талатаяа,
— уһа голтоёо хамтаржа,
Дуунай хонгёо хэшэг
дууһынь шабхан үгөө гү!
Адуунай манаанда,
аглаг һуниин хабхарта,
Аялгаһан татахадаш,
ардаг хүлэгүүд инсагаалаа.
Аяар холо манарһан
Алхана уулын энгэртэ
Аржыһан эшэгы гэрнүүд
шагнан шагнан сагаалаа.
Сэнхир хуудам тапашни
сэсэглэһэндэл ягаараад,
Сэлгеэ номин Онон гол
зэрэлгээтэн миралзаа.
Сэжэн гүниг дуудалгы
шэхэтэй юумэндэл
шагнаархаа,
Сэргэлэн жэгдээр
зэргэлһэн
сэрэг нарһан сэрбэлзээ.
Огсом хоолойн оюунда
олохон түбии түхэреэлжэ,
Олон нүхэдэй дундахана
Одонш болохоёо ядаагүйш,
Буурал замбиин хизаараар
буряад дуугаа дамжуулһан,
Бусад олон түмэндэ
халуун мэндынь дамжуулһан,
Дурам нюдэнэйш гүнзэгыдэ
дуран наран хоёр лэ,
Уран хоолойнш аялга
Орон дотороо соёрно.

Баһал Дондок Улзытуевай шүлэгые уншахада, «Онoной эрье дээгүүр» гэһэн дуунай аялга ээлүүдгүй һанаанда ородог. Энэ дуун ондоо дуушанда зорюулагдаһаншье һаа, юундэшьеб Б-Х. Т. Дашиевада заатагүй хабаатай шэнгеэр һанагдаха юм.

Сэхыень хэлэбэл, арадай нилээдгүй олон дууе искусствын урасхал руу эсарһан анха түрүүшын дуушан Буда-Ханда Тарбаевна байгаа гэхэдэ, хэншье буруушаахагүй. Һүүлээрнь олон дуушад тэдэ дуунуудыень халажа абаад дуулаһан байха. Муугааршье дуулаагүй. Гэбэшье дуушан бүхэн өөр өөрын маягтай һэн хойноо, ямаршье ондоо дуушан Буда-Ханда Дашиевагай дуулаһандал адляар дуулаагүй, дуулаха ёһошьегүй. Юундэб гэхэдэ, дуушан бүхэн өөр өөрынгөө сэдьхэлэй ольһые дуулаһан дуундаа дамжуулна ха юм.

Мүнөө Буда-Ханда Тарбаевна Дашиева Яруунын райсоведэй соёлой таһагай дэргэдэхи агитбригадые хүтэлбэрилдэг. Бороотойшье, сэлмэгшье, жабартайшье, шуургатайшье үдэр хамаагүй, үбэл зуниие илгангүй, залуу нүхэдөө автоклубтаа һуулгаад лэ, холын малшадта, таряашадта, ганса гэртэй хонишонойдошье хүрэжэ, һайхан дуугаа бэлэглэжэл ябадаг зандаа. Залуушуул эгэшэ нүхэрайнгөө дууе үдэр бүри шагнадагшье һаа, тэрэнэйнь ольһондо абтажа, хатар наадаяа сэдьхэлэй үндэр долгин дээрэ хүн зондоо харуулха гэжэ оролдодог юм.

Д. ДАМДИНОВА,
хүгжэмэй багша.

ТАСС ХИЛЫН СААНАҺАА

ХОЛБОО БАРИСААГАА ХҮГЖӨӨХЭ

ПЕКИН. «Нёдондо жэл хитад-совет харилсаае гуримшуулан һайжаруулһанай һүүлээр КПК-гай болон КПСС-эй хоорондохи холбоо барисаан яһала һайнаар хүгжөөгдэжэ байна. КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой Саг үргэлжын Комитедэй гэшүүн, КНР-эй Гүрэнэй Соведэй Премьер Ли Пэнэй албанай хэрэгээр СССР-тэ ерэлгэ хоёр партиин, хоёр гүрэнэй хоорондохи харилсаае саашань хүгжөөхэ арга олгохо байна»,— гэжэ КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой Саг үргэлжын Комитедэй гэшүүн Сун Пин КПСС-эй ЦК-гай Уласхоорондын таһагай делегацитай уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ.

Мүнөөнэй орёо хүшэр уласхоорондын оршон байдалда КПК-гай болон КПСС-эй хоорондохи холбоо барисаае хүгжөөхэ, һанамжануудаа хэлсэхэ гээшэ шухала удха шанартай гэжэ Сун Пин тэмдэглээ. КПК-гай ЦК-гай орган —«Жэньминь жибао» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, КНР-тэхи дотоодын политическэ байдал тухай айлшадтаа хөөрэбэ.

КОНФЕРЕНЦИ ДҮҮРЭБЭ

БОНН. Европодохи экономическа харилсаанай талаар ФРГ-гэй ниислэл хотодо дүүрэһэн конференциин дүнгүүдые ФРГ-гэй федеральна канцлер Гельмут Коль эндэ тараагдаһан мэдүүлгэ дотор үндэрөөр сэгнэбэ. Хуралдаанай дүнгүүд хадаа «зүүн болон баруун оронуудай хоорондохи экономическа харилсаае хүгжөөлгын хэрэгтэ ехэ амжалта» болоно гэжэ тэрэ тодорхойлоод, бүтэмжэтэй һайн хүдэлмэриин түлөө тэрээндэ хабаадагшадта талархалаа мэдүүлээ. Энэ конференци гансал Европын оронуудай хүн зоной һуудал байдалые хүгжөөлгэдэ бэшэ, харин экономическа харилсаанда ехэ үүргэ нүлөө үзүүлхэ байна гэжэ канцлер тэмдэглэбэ.

Конференцидэ хабаадагшадай батлан абаһан түгэсхэлэй документ экономическа хамжаанай шэнэ шатада эхи табиха юм гэжэ Г. Коль сэгнээ. Энэнь Зүүн Европодохи политическа хубилалтануудые «сүлөөтэ дэлгүүрэй экономикын һайн үндэһэ һуури» дээрэ табиха байна. Өөһэдынгөө хүсэнүүдэй хэмжээгээр ФРГ-гэй правительство мүнөө шэнэ шэнжэ шанартай боложо байһан энэ харилсаае хүеэ шадалаараа хүгжөөхөөр бэлэн лэ.

ХУБИЛГАН ШЭНЭДХЭЛГЫН АШААР

ОТТАВА. Советскэ Союзда хубилган шэнэдхэлгын бэелүүлэгдэжэ эхилһэнһээ хойшо канадынхид ядерна дайнай аюулһаа айхаяа болижо байнхай. Энэнь Гэллапай институдай олониитын дунда үнгэргэһэн асуултын үрэ дүн болоно. Ядерна дайнай аюул тохёолдуулагдахадаа болохо гэжэ 1984 ондо хүн зоной 55 процентын айжа байгаа гээшэ һаань, харин мүнөө манай наһан соо ядерна дайн болохогүй ха гэжэ Канадын хүн зоной 80 процентнь тоолоно. Ороной хүн зоной оройдоол 5 процентнь ядерна дайн болоходоо магадгүй гэжэ айжа байнхай. Зургаан жэлэй урда тээ хүн зоной 11 процентнь иимэ һанал бодолтой байһанаа харуулдаг һэн.

Гэллапай институдай тобшололнууд гэнтын ушар бэшэ юм гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. «Хүйтэн дайнай» дүүрэхэдэ, уласхоорондын түгшүүрил һулаpуулагдаһан байгаа. Энэнь мүнөө хүн зоной һанал бодолые тодорхойлдог ушар болоно.

БУШАЙ БҮЛЫН НАЛОГ

ВАШИНГТОН. 1989 ондо Бушай бүлэ дүн хамта 456.780 долларой ашаг олзотой байһан дээрэһээ 101.382 долларой олзын налог федеральна һанда оруулһан байгаа гэжэ американ президентын ашаг олзо тухай налогой декларациин США-да бэелүүлэгдэжэ байдаг буулгабаритай зохилдуулан, Сагаан байшан арад зондо мэдээсэбэ.

Захиргаанай мүнөөнэй толгойлогшын ашаг олзонууд тэрэнэй тушаалай салингһаа, Бушай худалдаа наймаанай аша туһаһаа ороһон ашаг олзонуудһаа бүридүүлэгдэнэ. Гэбэшье тэрэ өөрөө энэ ашаг олзоёо хэрэглэхэ эрхэгүй юм.

Деклараци соохоо харагдаһанай ёһоор, Буштанай бүлэ нёдондо жэл США-гай энэрхы сэдьхэлэй 39 эмхиин ба жасын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ, тэрэ тоодо хорон хабдар үбшэнгүүдые усадхахын түлөө тэмсэлдэ 94.702 доллар гаргашалһан байгаа. Худалдаа наймаанай ашаг олзонуудһаа гадна, Буш тусхай трестһээ тэрэнэй политическэ ажабайдал тухай «Урагшаа холые харалга» гэһэн номойнгоо түлөө тэрэ 14.282 доллар абаһан байгаа. Дүн хамта Бушай бүлэ олоһон мүнгэнэйнгөө 22.2 процентые олзын налогуудта түлэбэ.

ВСП-гэй ПРЕЗИДИУМЭЙ ЗАСЕДАНИ

БУДАПЕШТ. Венгриин Социалис партиин Президиумэй заседани эндэ болобо. ВСП-гэй Президиумэй гэшүүн И. Пожган тэрээн дээрэ үгэ хэлэхэдээ, парламентын һунгалтада партиин хабаадаһые сэгнэһэн байгаа. Тусхайлбал, һунгалтын үедэ һунгагшадай хахад миллионһоо дээшэ дуу абаһан ВСП саашадаа ороной парламентда бүтэмжэтэй һайн оппозици боложо шадаха байна.

БУРЯАДАЙ АССР-эй КОЛХОЗ, СОВХОЗУУДАЙ, ПРЕДПРИЯТИНУУДАЙ, ЭМХИ ЗУРГААНУУДАЙ, НИИТЫН ЭМХИНҮҮДЭЙ АЖАЛША КОЛЛЕКТИВҮҮДТЭ ХАНДАЛГА

1989—1995 онуудта Дурасхаалай бүхэсоюзна дэбтэр бэлдэжэ хэблэхэ гэһэн СССР-эй Оборонын министерствын, Дайнай болон ажалай ветерануудай бүхэсоюзна соведэй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай, Хэблэлэй, номой худалдаанай болон полиграфиин хэрэгүүдэй талаар СССР-эй Гүрэнэй комитедэй, Эб найрамдалай совет фондын оруулһан дурадхалые партиин Центральна Комитедэй секретариат үнгэрэгшэ жэлэй январь һарада һайшааһан байгаа.

Шухала удха шанартай тус хэмжээ ябуулгатай зохилдуулан, КПСС-эй обкомой секретариат Буряадай АССР-эй Дурасхаалай дэбтэр хэблэлдэ бэлдэхэ тухай тогтоол баталан абаба. Эмхидхэлэй бүхы хэмжээ ябуулга ударидажа байха эмхидхэлэй комитет болон Дэбтэрэй редколлеги байгуулагдаба. Дурсагдагша Дурасхаалай дэбтэр 1992—1993 онуудай туршада хэблэгдэхээр хараалагданхай.

Дурасхаалай бүхэсоюзна дэбтэр, мүн Буряадай АССР-эй Дурасхаалай дэбтэрэй зорилгонь хадаа дайнай жэлнүүдтэ баатарай үхэлөөр унаһан совет эрхэтэдэй дурасхаалые мүнхэлхэ хараа зорилготой. Манай Эхэ ороной ойроо хүртэшэгүй ба энхэ тайбан байдалай түлөө ами наһаяа хайрлангүй үгэһэн сэрэгшэдэйнгээ гаргаһан аша габьяа үндэрөөр сэгнэгдэн хүндэлэгдэжэ, энэ Дэбтэр хэблэгдэхэнь гээшэ. Тиихэдээ дурсагдагша энэ Дэбтэр манай ороной ажалшадай болон залуушуулай сэрэгэй-патриотическа хүмүүжүүлгэдэ асари ехэ удха шанартай байха ха.

Совет Армиин зэргэдэ хүлһөөр хүдэлдэг эрхэтэд ба сэрэгшэд, НКВД-гэй органуудта алба хэгшэд, подпольщигууд ба партизанууд, армида һайн дураараа туһалагшад, дайсанай хюдадаг отрядуудай сэрэгшэд ба командирнууд, совет тагнуулшад, Гитлерэй эзэмдэгшэдтэй болон япон милитаристнуудтай тэмсэлдэ наһа бараһан (һураггүйгөөр үгы болоһон) сэрэгшэд, дайнай дүүрэхэдэ, госпитальнуудта аргалуулжа байһан, дайнда хүндөөр шархатаад наһа бараһан зон республикын Дурасхаалай Дэбтэртэ оруулагдаха юм. Тэдэнэй нэрэ, обог, фамили, түрэһэн жэл, нютаг, сэрэгэй али комиссариадһаа сэрэгэй албанда татагдаһаниинь, сэрэгшын нэрэ зэргэ, национальность, партийна гү, али бэшэ гү, тэрэнэй хаана наһа бараһан жэл ба һара тон тодоор бэшэгдэжэ, тус Дэбтэртэ оруулагдаха болоно.

Үнгэрөөд байһан үе соо партийна, совет органууд, сэрэгэй комиссариадууд республикын ниитын эмхинүүдтэй хамта эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулба гээшэ. Зүгөөр эндэ хүшэр хүндэ бэрхэшээлнүүд дайралдана. Олонхи архивууд соо наһа бараһан гү, али һураггүйгөөр үгы болоһон сэрэгшэд тухай шухала мэдээсэлнүүд үгы гэжэ бэдэрэлгэ тодоруулаа. Энээнһээ гадна наһа барагшадай түрэлхид болон дүтынь нүхэдые, нэгэ тосхондо ажаһуугшадые бэдэржэ олохонь хүндэ, хэсүү байба. Тиигэбэ ябашье, хэн хаана үсэд нэтэрүүгээр бэдэрэлгэ хэнэб, тэндэл шухала мэдээсэлнүүдые суглуулжа, дайнда хабаадагшадай хуби заяа шиидхэлсэнэ.

Эмхидхэлэй комитет, Дурасхаалай Дэбтэрэй редколлеги болон республикын сэрэгэй комиссариат автономито республикынгаа ажалшадта, коллективүүдтэ, ниитын эмхинүүдтэ, наһа барагшадай түрэлхидтэ, дүтын нүхэдтэ, дайнда сугтаа ябагшадтань, ажалай болон дайнай ветерануудта ямар нэгэ сэрэгшын армида хэзээ, хаана абтаһан тухай арадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ, сэрэгэй комиссариадуудта дуулгажа байхыетнай уряалан ханданабди. Тиихэдээ сэрэгшын түрэлхидтөө эльгээһэн бэшэг болон бусад документнүүдые, наһа бараһан тухай мэдээсэлнүүдые, тэрэнэй хаана алба хэһэн тухай, сэрэгэй часть, шагнал болон бусад шухала мэдээнүүдые тодоруулха талаар бэдэрэлгын хүдэлмэри үргэлжэлүүлхэдэ, горитой туһаламжа үзүүлхэ байһаниинь дамжаггүй гээшэ.

Ажалша коллективүүдэй, ниитын эмхинүүдэй, һургуулинуудай библиотекэнүүдэй, музейнүүдэй, түрэлхидэй болон сэрэгшэдэй дүтынь нүхэдэй худалдажа абахын түлөөдэ Дурасхаалай Дэбтэр олон хэһэгтэйгээр хэблэгдэхэ болоно.

Бүхэсоюзна, республикын, областиин, хизаарнуудай Дурасхаалай Дэбтэр Эб найрамдалай совет жасын, нютагай бюджедэй болон олониитын үүсхэлээр тусхайгаар суглуулагдаһан мүнгэн зөөри хэрэглэжэ хэблэгдэхээр хараалагдана. Энээнтэй дашарамдуулан, финансын министерство, Эб найрамдал хамгаалха комитет болон Эб найрамдалай совет жасын коллективүүд манай автономито республикын Дурасхаалай Дэбтэр хэблэхэ хэрэгтэ зарим мүнгөөр үгэхэ юм. Тиихэдэ республикын ажалша коллективүүд, ниитын эмхинүүд, ажалшад Дэбтэр хэблэхэдэ хэрэгтэй болохо мүнгэн зөөри суглуулха дуратай байһанаа мэдүүлнэ.

Ажалшадай иимэ үнэтэй, сэнтэй дурадхалда туһаламжа болгон, Улаан-Үдэ хотодо, Жилсоцбанкын управленидэ 31134924-дэхи тусхай счёт нээгдэбэ.

Эмхидхэлэй комитет, Дурасхаалай Дэбтэрэй редколлеги, Буряадай АССР-эй сэрэгэй комиссариат республикын промышленна предприятинуудые, колхоз, совхозуудые, эмхи зургаануудые, организацинуудые, ниитын эмхинүүд болон ажалшадые Буряадай АССР-эй Дурасхаалай Дэбтэрэй жаса байгуулха хэмжээ ябуулгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, Совет Эхэ оронойнгоо ойроо хүртэшэгүй, амгалан байдалай түлөө ами наһаяа хайрлангүй үгэгшэдэй—эсэгэнэр, аханар, эгэшэнүүдэйнгээ дурасхаалые мүнхэлхэ нангин уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэел гэжэ уряалнабди.

Эмхидхэлэй Комитет. Дурасхаалай Дэбтэрэй редколлеги. Буряадай АССР-эй сэрэгэй комиссариат.

ДЭБТЭРЭЙ ЖАСА

Бүхэсоюзна, республикын, область, хизаарнуудай Дурасхаалай дэбтэрэй Эб найрамдалай совет жасын, нютагай бюджедэй болон олониитын үүсхэлээр тусгайгаар суглуулагдаһан мүнгэ зөөрөөр хэблэгдэхэ болоһонтой дашарамдуулан, эмхидхэлэй комитедэй, Дурасхаалай дэбтэрэй редколлегиин баталан абаһан шиидхэбэри соо «Буряадай АССР-эй Дурасхаалай дэбтэрэй жаса» байгуулха, республикын колхоз, совхозуудай, предприяти, эмхи зургаануудай, ниитын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдтэ хандаһан хандалга һайшааха гээд хэлэгдэнэ.

Шангууд тогтоогдобо

Буряадай АССР-эй Дурасхаалай дэбтэр хэблэлдэ бэлэдхэхэ хэмжээ ябуулгада үүсхэл оролдолготойгоор хабаадалсажа, дайнай жэлнүүдтэ наһа барагшадай болон һураггүйгөөр үгы болоһон сэрэгшэдые саг соонь тодоруулһан районуудые, ажалша коллективүүдые, ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэдые, сэрэгэй комиссариадуудай, һургуули, музейнүүдэй болон олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые, мүн дайнай, ажалай ветерануудые, һурагшад болон бусад түлөөлэгшэдые урмашуулха зорилгоор гурбан шан тогтоохо тухай гэһэн тогтоол Дурасхаалай дэбтэр хэблэхэ эмхидхэлэй комитет, редколлеги абаба.

Түрүүшын шан — 800 түхэригэй нэгэ, хоёрдохинь—500 түхэригэй, гурбадахи хоёр, 350—350 түхэригэй шангууд болоно. Дайнай жэлнүүдтэ наһа барагшадай списогүүдые суглуулжа дүүргэһэнэй һүүлээр, 1992 оной Илалтын үдэр дүн гаргагдажа, эрхимлэгшэд урмашуулагдаха юм. Тиихэдэ олониитын эдэбхитэдтэ, олониитэдэ мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ барюулагдаха амяраа шангууд тогтоогдоһон байна. Эдэ шангуудай дүн жэл бүри Хэблэлэй үдэр гаргагдажа, эрхимлэгшэд шан хайрада хүртэхэ болоно.

Хүн ба бай

АРБАН ХОЁР ҺАР

Ажаглалтанууд

(Түгэсхэл. Эхниинь мартын 10-най, апрелиин 10-най номернуудта).

9. Тахяа һара (сентябрь)

Сентябрь һара намарай түрүүшын хүйтэн дулаае хоёр тээшэнь хубаадаг байна. Энэ һара баһал өөрын хуулитай. Энэмнай нэн түрүүн байгаалиин үгэһэн баян бэлэгые аша туһадаа абахын тула тэмсэлэй, ажал хүдэлмэриин эгээн шухала, харюусалгатай хаһа болоно. Сентябрь һарада үбһэ таряан хуряагдажа дүүргэгдэдэг. Огородой эдеэн хэр зэргээр ургаһанаа харуулна. Ургасын саана хүн бүхэнэй хэжэ гараһан ажалай дүнгүүд харагдадаг гээшэ ааб даа. Тиихэдэ поли, сабшалан габигдажа, таряанай узуурта, хэнзэ ногоондо адууһа мал атарлан таргална, арьбан барижа эхилнэ.

Сентябриин нэгэн хүн бүхэнэй ажабайдалда тон ехэ үүргэтэй, удха шанартай юм. Иигэжэ энэ үдэрһөө эхилжэ ургажа ябаа багашуул эрдэм һуралсалай эхин болохо «А», «Б» үзэгүүдые холбожо һурана ха юм. Удаань тэдэнэй бүхы наһаяа ямар хэрэгтэ, ямар ажалда зорюулха байһанай үүдэнүүд нээгдэнэ ааб даа. Багашуул сентябриин нэгэниие тон ехээр хүлеэжэ ядадаг. Юуб гэхэдэ, үдэрһөө үдэртэ һайниие диилэн ойлгохо гэһэн хүнэй наһан өөрынгөө бодото нюур шарайе танюулхаяа, хүсэл эрмэлзэлэй дүрөө дээрэ гарана бшуу.

Сентябриин 22-то үдэр һүни хоёр ута богонёороо адли болоно. Наранай элшэ һуларжа, хойто зүгэй хүйтэн дабшажа эхилнэ. Хура борсоншье ороод абана. Һүүлээрнь намдуу дулаан үдэрнүүд ерэнэ. Эдэ үдэрнүүд «һамгадай наран» гэжэ түүхэдэ нэрлэгдэнхэй. Иимэ үдэрнүүдтэ дулаан үгы болохоһоо урид оршон тойрон байгаалида нэгэ заа сэнгэлхэ гэһэндэл аалин зохидоор эльбэнэ. Тээд энээндэнь тиимэ өхөөр этигэхээр бэшэ. Үдэрһөө үдэртэ дүтэлжэ байһан хүйтэнэй һабарһаа ургаса таряагаа түргэн хурлажа абаха хэрэгтэй. Иигэжэ үбэлэй бэлдэлгэ түлэг дундаа эхилнэ. Сентябрь жэлэй 12 һарын дундаһаа эгэ ажалша, шамдуунь гэжэ нэрлэхэдэ тон зүб юм.

10. Нохой һара (октябрь)

Октябрь һара буряадай литээр нохой һарада тудалдадаг намарай дунда һара болоно. Энэ һарада набшаһата модод алтан шара субануудаа тайладаг, намарай харгсуу һалхинда «гомдожо», түрүүшын хүйтэнһөө даарангяар, аалиханаар шэбэнэлдэн найганад. Үдэр, һүнинүүд үрдилдэһэн шэнгеэр үнгэржэ, һүниндөө хүйтэн шангаржа, гол горход, уһа мүрэндэ зайр орожо, һүүдэр талын газарай нюруу хүрэжэ эхилнэ.

Намарай ольбон набша ногооe хура бороогоор, саһа бордоһоор шэдэлнэ. Илангаяа, мори тэрэгээр гү, али эмээл морёор гүйлгэхэдэ, туруунуудай түбэрөөн аали намдуу байдал тэһалдуулан, холуур соностоно.

Арад зоной хэлсэдэгээр, ургаса ногоон, ургаһан модон ойроһоо эхилжэ дээрэһээ хагдарбал, шэмэеэ газарта шэнгээдэг, харин энэнь бэлшээриин адууһа малда ехэ туһатай байдаг юм.

Гадна намартаа ехээр бороожобол, үбэлдөө саһан багаар ородог. Намарай эхин үдэрнүүд харалган хара үүлэеэ бушхуулан һалхилбал, дулаабтар, сэлмэг үдэрнүүд удаан үргэлжэлдэг гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Тиихэдэ ногоон хэнзэлжэ, дулаан, ута, эдисэ һайнтай намар болоно.

Октябриин 14-дэ (ородой литээр) Покров үдэр ородог юм. Энэ үедэ уһа голнууд хүрэжэ эхилнэ. Тус һарада эм домдо ородог ургаса, жэмэс үндэһэ заабаряарнь суглуулха хэрэгтэй. Тэдэ ургамалнуудай тоодо гэшүүгэнэ, бадаанай үндэһэ, алирһан, шасаргана, долоогоно, нохойн хоншоор болон бусад ороно.

Иигэжэ байгаалиин болбосоролгын үрэ дүнгүүдые адаглан харахада, энэл үедэ хүн зон олоороо худа анданууд боложо, хүбүүд, басагад олоороо гэрлэжэ, шэнэ гал гуламтанууд дэгжээгдэн мүндэлнэ. Энэ хаһа тухай арад зон дэмы иигэжэ хэлээгүй ёһотой: «намарай һүни ута, нарин сэргэ бэхи, үбэлэй һүни удаан, ута сэргэ бэхи». Хүдөөгэй хүн зондо утын намар яһалахан ехэ удха шанартай даа. Хэрбээ энэ үедэ саһанай үгы һаань, мал бэлшээридэ таргалдаг, үбһэ тэжээл ехээр алмагдадаг. Урдань намар бүхэндэ хотон хорёогой айлнууд сугларжа, малдаа хэзээ үбһэ үгэжэ эхилхэ, ямар һүриһөө эхилхэ тухайгаа оорһэд хоорондоо зүбшэн хэлсэдэг бэлэй. Тиигэжэ намартаа малай хүшэтэй байжа, тобир тарганаар ондо оруулагдаад байгаа һаань, «сэсэн ноён, сэлмэг тэнгэри» гэжэ хүн зон хэлсэдэг бэлэй.

Урдань сентябриин 1-һээ (хуушан литээр сентябриин 14-һөө, шэнэ жэл Россин нютагуудаар эхилдэг һэн. Энэ үе сагһаа гэр байрануудаа дулаалха, хото хорёонуудаа шабаха хүдэлмэри хэгдэнэ. Дээрэһээ, наранһаа дулааншье һаа, дороһоо хүйтэн гэжэ хүлдөө үмдэхэ дулаан хубсаһаяа улад зон эртэнһээ бэлдээд байха зэргэтэй һэн.

Байгаалин оршон байдалаар, уларилаар үбгэ хүгшэд, түүхэлжэ, ерэхэ үбэлэй янза түхэлые уридшалан мэдэжэ, тэрэнэй аашануудта уридшална бэлэдхэлтэй байхые оролдоно. Тиигэжэ намарай натуу, хабарэй хатуу гэлдэн, үбэлжэлгын утые дабажа ородог бэлэй.

11. Гахай һара (ноябрь)

Гахай ачгуудай дунда гайхамшагтай хүсэтэй гэжэ тоологдодог. Гахайн ябадал эршэтэй гасаадалтай, нохойн гүйдэл носолдоотой, нобшотой гэлсэдэг. Үнэндөө тужа тайгын эзэн баабгайда орходоо, гахай һоёодоо хүсэтэйгөөрөө, хамагые илагшаараа шалгарна.

Азиин оронуудта гахайе хой (Вьетнам), хай (Хитад), хя (Корей) гэхэ мэтээр нэрлэдэг.

Ноябриин 14-дэ үбэлтэй уулзалга боложо, энэ үдэрһөө мал үүсэлхэ саг эхилнэ. Һүниндөө хүйтэн шангарна, үдэрэй утань 8 час 30—8 час 50 минута болоно. Тиигэбэшье ноябрь һара хүйтэрхэ дурагүй, дулааншаг янзаяа үдэртөө алдангүй байдаг. Энэ үедэ Байгал далай дулаан һалхяараа һаруул огторгойе урбуулхаар занадаг. Тиигэжэ үе-үе болоод лэ саһанай ороһоор байтар һалхин шангадаха, агаарай байдал хубилха.

Саһан һүүлэй хори гаран жэлэй туршада багаар ородог болонхой. Оробошье, үбэлэй хүйтэрһэн үедэ, үгышье һаа, декабрь, февраль һарануудта ороно. Саһанай багаар ороходо, газарай хүрьһэн тон ехээр хүйтэндэ хүрэжэ, хахаран гантана. Мүн тэрэ үедэ нуур, сөөрэмүүдэй эрьенүүд, жалга ганганууд үетэн хахардаг.

Мүн нажар, намартаа бороон ехээр орожо, үбһэ абаха хэрэгые һаатуулһанһаа боложо, сабшагдаагүй хулһан, хагдан элбэгээр үлэнэ. Һүүлэй арбаад жэлдэ хулһа, хагдан хээзэ хээзэнэйхиһээ ехээр бэлдэгдэжэ, уһанай амитадта, илангаяа ондатрада хүшэр байдал тохёолдожо, тэдэнэр үсөөржэ эхилээ. Хулһа, ожорһогүй уһа сөөрэмүүдтэ шубуудшье,

ЭСЭГЭ ТУХАЙГАА ҮГЭ

АГУУ ИЛАЛТЫН 45 жэлэй ОЙДО

Минии эсэгэ Сэрэнжабай Нуралһаа 1911 ондо Сахюуртын һомоной Зуун-Хэрэг гэжэ хүнһдыдэ түрэһэн гэхэ. Үмсэ айлнуудай нэгэдэжэ, хамтын ажахынуудай тогтохо үезр, 1929 ондо манай эсэгэ Удаганта нютаг руу ошожо, тэндэ гэр бүлэболоһон байна. Тэрэл жэлэ Удагантын зургаан залуушуул үгэ нэгэдэжэ, комсомолдо ороһон, тиигээд нютагтаа түрүүшын комсомолой эхин эмхи байгуулалсаа.

Тэрэ үеын комсомолшууд нютагтаа шэнэ сагай шэнжэ, тэрэнэй һайхан нүлөөн тухай ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулдаг һэн ха. Эрдэм һуралсал, соёл гэгээрэл, шэнэ байдалай түлөө тэмсэл Сахюуртын дэбисхэр дээрэ улам үргэдөө һэн ааб даа. Удаань комсомолшууд нютагтаа хамтын ажахы байгуулалсаха хэрэгтэ оролсожо, шударгыгаар ажаллаа. 1930 ондо Удаганта нютагта 7 айл хамтаржа, «Хубисхалай туяа» гэжэ колхоз байгуулһан һамтартай. Ажахын түрүүшын түрүүлэгшээр Гомбын Базаржаб, тоосоошоноор Дамдинай Батожаб һунгагдаа. Сэрэнжабай Нуралһаа таряан ажалдаагшаар томилогдоо. Үнезд, хонид, нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, табан хушуун мал, тэргэ, шарга болон бусад зэр зэмсэг шадаха зэргээрээ хамталагдаа һэн ха.

Тэрэ үедэ Агын аймаг Буряад-Монголой автономито республикын бүридэлдэ ородог байһан гээшэ. Тиимэһээ партиин Буряад-Монголой обкомой нэгэдэхи секретарь М. Н. Ербановай Ага ерэхэдэнь Нуралһаа угталсаһан юм. Эсэхэ сусахагүй, эдэбхитэй бэрхэ байһандаа, Нуралһаа нютагайхидтаа сэгнэгдэжэ, удангүй комсомолой эхин эмхиин секретаряар һунгагдаба.

1935 ондо «Хубисхалай туяа» колхоз «Хамтарал» артельтэй ниилэжэ, Молотовой нэрэмжэтэ колхоз байгуулагдаа бэлэй. Тиигэжэ ажахын газарыншье ехэ болоо, малыншье олошороо, зэр зэмсэгынь һайжараа. Дайнай урда тээхи жэлнүүдтэ дээрэ нэрлэгдэгшэ ажахы олзотой омогтой, түрүүшүүлэй зэргэдэ ябаһан юм. Колхозой түрүүлэгшэ Дондокринчин Дашиевай хубита энэ амжалтада ехэ байгаа. Удангүй гэшүүдтээ тоһо, таряа, аарса хубаадаг болоо һэн.

1941 оной июниин 22-то фашис Германи манай Эхэ орондо дайгаар добтолон орожо, арад зоной амгалан тэнюун байдал таһалдаба. Минии эсэгэ үбһэ хуряалгын түлэг үедэ бригадираар ажаллажа байһанаа, сэрэгтэ мордоо һэн.

1941 оной декабрь һара болотор нютагтаа алба хэбэ. Удаань Соловьёвск гэжэ түмэр харгын станци шадар 1942 оной зун болотор байгаад, Онон голой урда бэеын Нэлын нарһанай тайга соо модоной бэлэдхэлдэ ябаба. Нуралһаа түбһэндэ ехэ бэрхэ, ангууша хүн байгаа. Тиимэһээ ан гүрөөл барижа, сэрэгшэдэйнгээ эдеэ хоолдо хамһалсадаг һэн ха. Эсэгымнай Нэлын нарһан соо алба хэжэ байха үедэнь Янжэдай эжымнай дүү басаган Жандажабтайнь хөзөөр морёор Удагантаһаа Гүнэй дээгүүр ошожо, уулзаа һэн. Энэнь түрэлхидэймни һүүлшын уулзалга байгаа.

Модоной бэлэдхэлэй ажал дүүрэжэ, эсэгэмни һөөргөө Соловьёвск ошоод, 1942 оной декабрь һарада 77-дохи разъездэдэ ерэжэ, сэхэ Сталинград шэглэн, дайнай газар мордоо һэн. Фронтһоо 2—3 бэшэг гэртээ бэшээ һэн ха. Тэрэ бэшэгүүдыень хадагалжа шадаагүймни ехэ харамтай. Бэшэһэн бэшэг сооһоонь тухайлхада, тиихэ үедэ дайсан гэдэргээ сухарижа ябаһан байгаал даа. «Гэр байранууд бутаран һандарна, шатана, тэдээнһээ гансал пеэшэнэй хоолойнууд үлэнэ, тиигэжэ аргагүй ехэ хохидол, аюул болоно. Энэ гал дүлэн, аадар мүндэр шэнги һомон сооһоо амиды мэндэ гараханьгайтайл ха даа», — гэжэ нэгэ бэшэг соогоо онсолон тэмдэглэһэн байдаг.

Дайнай газарта нютагайнгаа Намжалай Ешэ-Жамсатай уулзашоо ха. Энээн тухай Ешэ-Жамса гэртээ бэшэһэн юм. Тэрэ эсэгымни табадахяа добтолгодо ороһон, харин өөрынгөө ара талада ошожо ябаһан тухай мэдээсэһэн гэхэ. Тэрээнһээ хойшо хэнһээньшье бэшэг ерээгүй. Харин 1943 оной март һарада эсэгымни дайнай газарта унаһан тухай дуулгабари-бэшэг манайда ерээ бэлэй.

1945 оной май һарада фашис Германи бута сохигдон, Эсэгын дайн дүүрэбэ, мүн август-сентябрь соо зүүн тээһээмнай добтолон орохоор түсэблэһэн япон булимтарагшад дарагдаба. Тиигэжэ, дэлхэйн хоёрдохи ехэ дайн түгэсэбэ. Энэ ехэ шуһата, һандараата дайн дүүрэжэ, амиды мэндэ үлэхэ аза талаантай хүбүүд, басагад сэрэгһээ табигдажа, нютагаа бусаба. Хүбүүд, басагадаа, эсэгэ, аханараа дайнда алдаһан гэртэхиндэ, ухи хүүгэдтэ энэ үедэ ехэл гашуудалтай һэн.

1937—1938 онуудта нэгэ хүндэ шүтэн һүгэдэдэг үе сагта оронойнгоо Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй элдэб шатын эрдэм ехэтэ мэргэжэлтэдые, командирнуудые, мүн юрын зониие, ажахын хүтэлбэрилэгшэдые «арадай дайсан» гэжэ нэрлээд, түрмэ түшэдэ олон миллионоор хаагаагүй һаань, иимэ ехэ ута унжагар, үхэлтэ дайн болохогүй һэн гэһэн бүгэдын һанамжа мүнөө бии болонхой. Тиимэһээ эхэ, эсэгэнэр, үхи хүүгэд үнэшэрхэ хэнзэлхэгүй, зоной байдал һайн байха байгаа.

Минии эсэгэ хатуу шэрүүн дайнда хабаадалсажа, хүдэр шамбай үедөө ами наһаяа алдабашье, нютагтаа шэнэ, һаруул һайхан байдал байгуулалсаха хэрэгтэ горитойхон хубитаяа оруулалсаһан хүн болоно. Эдэ бүгэдэ тухайнь урдуур тогтожо хөөрэбэб.

«Хубисхалай туяа» колхозой байгуулагдаһаар 60, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнай дүүрэһээр 45 жэлэй ойнууд гүйсэхэнь. Тиимэһээ манай нютагай хүн зон энэ үнгэрһэн түүхэтэ жэлнүүдые сэдьхэл болдолдоо дурсан һанана. Тиимэһээ Сэрэнжабай Нуралһаа таниха байһан, суг ажаллаһан гү, али дурсагдагша газарнуудаар суг албанда ябаһан хүнүүд байбал, тэрээн тухай мэдэхэ юумэеэ гэр бүлэдэнь дуулгаа һаа һеэтнай ехэл һайн һэн.

Ц. НУРАЛХАЕВ.

Агын районой Сахюурта нютаг.

Буряадай хүдөө ажахын институдай студентнэр, багшанар «Сэрэгшын үдэшэ» гэһэн хэмжээ ябуулга үнгэргэдэг болобо. Үдэшэдэ студентнэрһээ гадна Улаан-Үдын гарнизоной сэрэгшэд уригдадаг болонхой.

Мэнэ һаяхан эндэ үнгэргэгдэһэн ээлжээтэ үдэшэдэ хабаадагшад Агууехэ Илалтын 45 жэлэй ойдо зорюулһан, ехэ программатай хөөрэлдөө, уулзалга эмхидхээ. Энээнэй удаа хоёр команда боложо хубааад, спортын мүрысөөнүүдые

АЙЛШАД БУЛЮУ БАЙБА

үнгэргэһэн, хэн хэнэйнгээ сэрэгэй бэлэдхэлдэ ямар амжалта түйлаһаниие, шалгажа үзэһэн байха юм. Эдэнэртэ айлшаар ерэһэн сэрэгшэд программын бүхы зүйлнүүдээр эрхим дүн харуулжа, командаараа түрүү һуури эзэлбэ.

Т. НАГАЕВА.

ИЛАГШАД ТОДОРБО

Улаан-Үдын Железнодорожно техникумэй, индустриально-педагогическа училищиин спортын залнууд соо тусхай һуралсалай газарнуудай командануудай дунда спартакиада үнгэргэгдэбэ. Программадань спортын табан зүйл оруулагдана.

Железнодорожно техникумэй спортын зал соо баскетболоор эхилһэн нааданда тус техникумэй хүбүүдэй команда хоёр уулзалгаар урид түрүү һуури эзэлжэ гараба. Харин һүүлшын наадануудай болотор хоёрдохи, гурбадахи һуури эзэлхэ командануудые тодоруулхадань хүндэ байба. Эндэ хэлхээ холбооной электротехникумэй хүбүүд лесотехникумэй командатай һүүлшын уулзалга үнгэргэһэн байгаа. Хэлхээ холбооной техникумэй командын гэшүүд эбтэй зэтэйгээр наадажа, эдэнэрээ 20:15, 48:20 гэһэн тоотойгоор диилэжэ, хоёрдохи һуури эзэлбэ.

Индустриально-педагогическа техникумэй спортын зал соо сугларһан басагадай командануудай дундаһаа кооперативна техникумэй басагад түрүү һуури эзэлхын түлөө шанга тэмсэл ябуулаа. Баскетболоор үнгэргэгдэһэн нааданда хабаадаһан эдэнэр һүүлшын уулзалгада тус техникумэй командые шүүгээ һаа, түрүү һуурида гараха аргатай байба. Зүгөөр талмайн зээд эдэнэртэ тиимэшье бэлээр шүүгдээд үгэхэгүй байба ха юм. Командын гол добтологшо Маргарита Пономаренко хурдан солбоноор наадажа, командадаа 27 очко асарһан байба. Тиин командань уулзалгаа 34:27 гэһэн тоотойгоор дүүргэжэ, гарахадаа, түрүү һуури эзэлээ. Удаадахи хоёр һуурида кооперативна, хэлхээ холбооной электротехникумүүдэй команданууд эзэлбэ.

С. АФАНАСЬЕВ.

Спорт

ТАТАМИ ДЭЭРЭ ШАЛГАРАГШАД

Хүбүүд, басагадай дунда дзюдо барилдаагаар Алас-Дурна зүгэй зонын мүрысөөн Владивосток хотодо болобо. Буряадай АССР-эй Арадай эрдэм һуралсалай министерствын суглуулагдамал команда түрүүшынхеэ гурбадахи һуури эзэлһэн байна.

Сэхыень хэлэхэдэ, Буряад орондо эхэнэрнүүд дзюдо барилдаа һаянай эрхилнэ. ЛВРЗ-гэй спортклубай, городой Пионернүүдэй ордонгой Сэлэнгын районой, мүн Кабанскын районой Селенгинск тосхоной тренернүүд илангаяа амжалтатай һайнаар хүдэлнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Тиин тэдэнэй һурган хүмүүжүүлдэг һурагшад али бүхы мүрысөөнүүдтэ амжалтатайгаар хабаадана бшуу. Һаяхан «Динамо» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ тренер Александр Леликовэй һурагшад шалгарба. Харин Владивостогто СССР-эй спортын мастер Галактион Серенэвой, Сергей Герасимовай, Александр Раковай һурагшад илангаяа һайнаар мүрысэһэн байха юм.

Зонын нааданай дүримэй ёһоор, нэгэдэхи, хоёрдохи һууринуудай эзэлэгшэд РСФСР-эй Арадай эрдэм һуралсалай министерствын һургуулинуудай һурагшадай бүхэроссин спартакиадада хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ.

Улаан-Үдын 48-дахи һургуулиин һурагша Надя Теслева 56 килограммай шэгнүүртэ хоёрдохи һуури эзэлжэ, басагадай дундаһаа Брянск хотодо үнгэргэгдэхэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадаха болоо. 45-дахи һургуулиин һурагша Люба Хабалова, 25-дахи һургуулиһаа Надя Егорова, Юля Маркова, Сэлэн-Дүүмын дунда һургуулиһаа Наташа Нимаева гэгшэд өөһэд өөһэдынгөө шэгнүүрнүүдтэ гурбадахи һууринуудта гараба.

Хүбүүдэй дундаһаа дүрбэн спортсмен түгэсхэлэй нааданда хабаадаха. Эдэмнай хэд бэ гэбэл, нэн түрүүн Алас-Дурна зүгэй зонын чемпион болоһон 18-дахи һургуулиин һурагша Саша Николаев, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаһан 16-дахи һургуулиин һурагша Алеша Пландин, 12-дохи һургуулиһаа Миша Литвинов, 49-дэхи һургуулиһаа хүндэ шэгнүүртэй Антон Сидлер гэгшэд болоно. Тиигэжэ япон арадай дзюдо барилдаагаар һонирходог манай 5 хүбүүд, басагад бүхэроссин спартакиадада хабаадаха эрхэдэ хүртөөд, татами дээрэ болохо түгэсхэлэй наадануудта һорилго бэлэдхэл хэжэ байна.

В. СЫДЕЕВ.

ТОБШОХОНООР

ҺУР ХАРБАЛГА. Улаан-Үдын техническэ мэргэжэлэй 7-дохи училищиин 17-той һурагша, спортын мастер Валерий Лысенкэдэ үнгэрэгшэ жэл ехэ урагшатай байһан юм.

«Динамо» бүлгэмэй Буряадай республиканска соведэй Олимпиин халаанай «Годли» гэжэ түбэй тренер Леонид Шарапович Халудоровай һоридог һурагша эдир шүүгэлэй, залуушуулай болон эрэшүүлэй дундаһаа һур харбалгаар «Динамо» бүлгэмэй Түбэй соведэй мүрысөөндэ шалгаржа, чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Сентябрь һарада Брест хотодо үнгэрэгдэһэн СССР-эй чемпионадта тэрэ гурбадахи һуури эзэлжэ, бронзо медаляар шагнагдаһан байгаа. Эндэ тэрэ уласхоорондын класай СССР-эй спортын мастерай норматив дүүргэжэ һэн. Гадна тэрэ 50 метрэй зайһаа харбахадаа, СССР-эй шэнэ рекорд тогтооһон юм.

Намарай һүүл багта СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, Грецидэ үнгэрэгдэһэн Европын чемпионадта хабаадаһан байгаа.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

САГАЙ УЛАРИЛ

Республикымнай зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун-хойноһоо секундын 9—14, зарим үедэ 20 метр хүсэтэйгөөр һэнхилхэ. Хойто районуудта, Байгалай хойто эрьеэр 0—5, бусад нютагуудта 7—12 градус дулаан болохо.

Улаан-Үдэдэ шииг нойтон орохогүй. Баруун-хойноһоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр һалхилха, һалхин заримдаа секундын 20 метр хүрэтэр шангадаха. 8—10 градус дулаан болохо.

Сэнхир экран

ЧЕТВЕРГ, 19

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 7.30 — «120 минута». 9.30 — «Голубое око Сибири» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм, 1-дэхи фильм. 10.30 — «Амар сайн, хүгжэм!» 11.15 — Мультфильм. 11.25 — М. И. Бабановагай театральна мемуарнууд. 12.25 — Хүүгэдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 13.25 — Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 13.30 — Время. 16.45 — «Армия Трясогузки снова в бою» — үхибүүдтэ фильм. 18.05 — Баримтата фильм. 18.25 — Уран шүлэгэй долгин дээрэ. 18.30 — Мүнөөнэй шатада Ленинэй суртал бодол хүгжөөлгэ. 19.15 — Компьютертэй хамта аккордеон дээрэ гүйсэдхэгдэхэ соло. 19.30 — Время. 20.00 — Дэбжэлтэ. Мэдээсэл. Соносхол. 20.30 — КПСС-эй XXVIII съездэдэ КПСС-эй ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэнэбди. 22.00 — Время. 22.30 — Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40 — СССР-эй арадай артист В. Васильевай зохёохы ажал ябуулга тухай. 00.40 — Феномен В. Набокова. 01.00 — ВЛКСМ-эй XXI съездын дневник. 01.30 — Шэнэ һонин.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Встречи двух цивилизаций». 3-дахи фильм. 9.35, 10.35 — Юрэнхы биологи. 11-дэхи класс. 10.05, 11.05 — Испан хэлэн. 11.35, 12.35 — Биологи. 9-дэхи класс. 12.05 — Үхибүүнтэй харилсаха һургуули. 13.05 — Н. В. Гоголиин зохёолнууд экран дээрэ. «Вий». 14.20 — Ритмическэ гимнастика. 14.40 — «Прошедшее вернуть» — уран һайханай фильм. 3-дахи сери. УЛААН-УДЭ. 17.30 — Киноочерк. 17.40 — «Ая-ганга» — телеальманах. (буряадаар). 18.30 — Байгал. МОСКВА. 18.50 — Маршал Жуков тухай. УЛААН-УДЭ. 19.30 — Шэнэ һонин

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

1988 онһоо эхилжэ, республикын министерствэнүүд болон албан зургаануд, предприятинууд болон эмхинүүд хилын саанахи оронуудтай сэхэ харилсаа холбоо байгуулна. Гадаадын харилсаа холбооной ерээдүй тухай газетын корреспондент П. Цырендоржиев Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ С. Н. Булдаевтай хөөрэлдөө хэһэн байна. Энэнь мүнөөдэрэй номерой нэгэдэхи хуудаһанда.

КПСС-эй XXVIII съездэдэ делегадуудта кандидадууд дэбжүүлэгдэнэ. «Съездэдэ — эрхимүүдэй эрхимүүдые» гэһэн гаршагай доро энээн тухай мэдээсэл толилогдоо.

«Мүнөөнэй орёо эрхэ байдалда үзэл сурталые хайшан гээд партиин дайшалхы зэбсэг болгохоб» гэһэн темэр Улаан-Үдын ЛВРЗ-дэ «түхэрэн стол» эмхидхэгдэһэн байна. Энээн тухай А. Климов бэшэнэ.

Газетын БАМ-да байдаг корреспондент Д. Коркин агуу барилгада эхинһээнь хойшо хабаадалсагшад тухай бэшэнэ. «Агуу барилгада залуу наһаяа үгэһэнөө хайрлангүйб» гэһэн гаршаг доро Д. Климовэй зураглал толилогдобо.

«Бэгульник» — гэжэ уран зохёолой клубай материалнуудай суглуулбари — дүрбэдэхи хуудаһанда

Кино, театр

Театр оперы и балета
Цыганский барон — в 19

«Дружба»
Киноклуб «Малышок» — Ленин, время и дети — в 10, Псы — в 12, 14, 16, 20, 21-40.

«Прогресс»
Красный зал — Шакалы — в 9-50, 11-40, 13-30, 15-20, 17-10, 19, 21. Зеленый зал — Шакалы — в 9, 10-50, 12-40, 14-30, 16-20, 21-30, Мудрая царица Мандухай (2 серии) — в 18-10.

«Октябрь»
Рекс-санитар — в 9-40, 14, Встре-

ча (2 серии)—1
Танцуй-танцуй—1

«Эрдэм»
Принцеса—
14-20, Кавказская
новые приключени
в 11-20, 12-50,
(2 серии)—в 16

«Восток»
Волчонок
15-30. Большее

Зорро — в 17,

«Байкал»
Помилуй и
20-30

НАШ АДРЕС: 670000, УЛАН-УДЭ ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-26, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50001

Газета отпечатана республиканской типографией Госкомиздата Бурятской АССР. Директор 2-40-45

Н-03417. Заказ № 91.